

SZAKDOLGOZAT

Készítette: Kubosi Livia

Debrecen

2025

Debreceni Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Büntető Eljárásjogi Tanszék

A tanúvallomás a büntetőeljárásban

Kubosi Livia

3. évfolyam

Igazságügyi igazgatási szak

Prof. Dr. Elek Balázs

tanszékvezető

Debrecen

2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
1.1 Témaválasztásom indoklása.....	4
2. A tanú fogalma.....	5
3. A tanú jogállása.....	5
3.1 A tanú kötelezettségei.....	5
3.2 A tanú jogai.....	5-13
4. A tanúkihallgatás menete.....	13-43
4.1 Kihallgatási kérdéstípusok és kérdezősi technikák.....	23-24
4.2 A tanúvallomás kialakulását befolyásoló tényezők.....	25-26
4.3 A tanú vallomástételének az akadályai.....	26-43
4.3.1: A tanúzási tilalom és annak jogi következményei.....	32-38
4.3.2: A tanúzási mentességek és annak jogi következményei.....	38-43
5. A tanúvédelem fontossága.....	43-44
6. Összegzés.....	45
7. Irodalomjegyzék.....	46-47

1. BEVEZETÉS

1.1 A tanúvallomás rendkívül érdekes téma számomra, mert egyszerre érinti a jogi, pszichológiai, etikai és társadalmi kérdéseket, miközben az emberi tapasztalatok és az igazság keresésének mélyebb aspektusait is feltárja. A tanúvallomás nem csupán egy egyszerű információátadás, hanem egy komplex, sokszor érzelmekkel teli, felelősséggel járó folyamat, amely komoly hatással lehet az események alakulására, legyen szó jogi ügyekről, történelmi események rekonstruálásáról vagy társadalmi változásokról.

Ha a jogi jelentőségéről beszélünk, akkor a tanúvallomás gyakran kulcsszerepet játszik a bírósági eljárásokban, mivel a tanú szava alapvetően befolyásolhatja a peres ügy kimenetelét. A bíróságok és az igazságszolgáltatás során a tanú vallomása segíthet tisztázni egy bűncselekményt, alátámaszthatja a vádakot vagy a védekezést. A tanúvallomások tehát az igazságszolgáltatás működésének alapját képezik.

A tanú emlékezete és annak megbízhatósága egy rendkívül érdekes pszichológiai kérdés. A tanúvallomás közben a tanú érzelmi állapota, a stressz, a félelem, a személyes érintettség és a társadalmi vagy jogi következmények mind hatással lehetnek arra, hogy mit és hogyan mond el. A pszichológiai szempontok, mint a memória torzulása, a kognitív torzítások és a szorongás mind befolyásolhatják a tanú vallomásának tartalmát és formáját, ami érdekes tanulmányi területet jelenthet.

A tanúvallomás gyakran nemcsak jogi, hanem mélyebb etikai kérdéseket is felvet. Mi történik, ha a tanú nem mondja el az egész igazságot, vagy ha szándékosan hamis információt ad, hogy védje valakit vagy saját magát? Mi az, ami etikai szempontból elfogadható és mi az, ami már a hamis tanúzás határát súrolja? Az ilyen kérdések nemcsak jogi, hanem filozófiai és erkölcsi szempontból is érdekesek.

A tanúvallomások nemcsak a bíróságokon, hanem a társadalmi diskurzusban is fontos szerepet játszanak. A társadalmi igazságosság érdekében, például a faji, nemi vagy politikai diszkriminációval kapcsolatos ügyekben a tanúvallomások segíthetnek feltárni a valós helyzetet és hozzájárulhatnak a társadalmi változásokhoz. A tanúvallomások gyakran olyan történeteket adnak közre, amelyek a nyilvánosság számára is tanulságosak lehetnek.

2. A TANÚ FOGALMA

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, továbbiakban Be. - „A Be. 168. § (1) bekezdése szerint tanúként az hallgatható ki, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet.” Tanúként bárki kihallgatható korra, nemre, állampolgárságra tekintet nélkül, gyermekkorú személy tanúkénti meghallgatására viszont csak akkor lehet lehetőség a törvény által, amennyiben a vallomása mással nem pótolható.¹

3. A TANÚ JOGÁLLÁSA

3.1 A tanú kötelezettségei: „Be.168. (2) „Ha e törvény kivételt nem tesz, a tanú köteles vallomást tenni.” A vallomástételi kötelezettség nem teljesítése esetén is rendbírság szabható ki és az okozott költség megtérítésére kötelezhető a tanú.

(3) „A tanú indítványára a megjelenésével felmerült költséget a jogszabályban meghatározott mértékben az eljáró bíróság, ügyészség vagy nyomozóhatóság megállapítja és megtéríti. Erről a tanút az idézésben, valamint a kihallgatásának befejezésekor tájékoztatni kell.”

A tanú talán legfontosabb kötelezettsége az igazmondási kötelezettség.² Büntetőjogi felelősséget visel a tanú a vallomásának a valóságáért. Ha az általa állítottak objektíve valóságosak, akkor tekinthető a vallomás igaznak vagy ha az állítások objektíve hamisak, viszont a tanú a tőle elvárható gondossággal nyilatkozik és meg van győződve az általa vallottak valóságáról. A büntető anyagi jogszabályok egyértelművé teszik, hogy a valótlan tények előadása, illetve a valós tények elhallgatása igazságszolgáltatás elleni bűncselekménynek minősül és erre a tanú figyelmét fel kell hívni.³

3.2 A tanú jogai:

- I. Vallomás összefüggő előadásának joga,
- II. Vallomás leírásának joga,
- III. Anyanyelvhasználat joga,

¹ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

² FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, 2004, 232. oldal

³ TREMMEL Flórián: *Magyar Büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001, 230. oldal

IV. Segítő közreműködésének igénybevétele,

V. A bíróságon való megjelenéssel kapcsolatban felmerült költségeinek megtérítéshez való jog,

VI. Tanúvédelemhez való jog,

VII. A törvényben meghatározott esetekben a tanúvallomás megtagadásának joga⁴

I. A törvény e szakasza a tanú tényleges kihallgatásának néhány előírását rögzíti. Ezek részben a tanú jogaival és kötelezettségeivel állnak összefüggésben, részben pedig a kihallgató szervek számára fogalmazzak meg rendelkezéseket.⁵ „A Be. 180. § (1) A tanú a kihallgatás során a vallomását összefüggően előadja, ezután a hozzá intézett kérdésekre válaszol. A tanúkihallgatás során – a tanú védelmére vonatkozó rendelkezések figyelembevételével – tisztázni kell azt is, hogy a tanú az általa mondottakról miként szerzett tudomást.

(2) Ha a tanú vallomása eltér a korábbi vallomásától, ennek okát tisztázni kell.

(3) A tanú kérelmére a vallomásának egyes részeit szó szerint kell jegyzőkönyvbe venni.

(4) A tanúnak nem tehető fel olyan kérdés, amely

a, a választ magában foglalja vagy a feleletre útmutatást tartalmaz,

b, a törvénnyel össze nem egyeztethető ígéretet tartalmaz, vagy

c, valótlan tény állítását foglalja magában.

II. A tanúvallomás azért is a leggyakrabban igénybe vett bizonyítási eszköz, mert közvetlen kommunikáció útján ismerheti meg a kihallgató a tanútól azokat a tényeket, amelyeket relevánsnak lehet minősíteni a bizonyítás szempontjából.⁶ „A Be. 181. § (1) A bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság engedélyezheti, hogy a tanú a szóbeli kihallgatását követően vagy helyette írásban tegyen vallomást.

(2) Az írásbeli vallomástétel engedélyezése esetén a tanú vallomását

a, saját kezűleg leírja és aláírja,

⁴ VARGA Zoltán: *A tanú a büntetőeljárásban* – CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009, 21-26 oldal

⁵ BÁNÁTI János, BELEGI József, BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád, FARKAS Ákos, KÓNYAI István: *A Büntetőeljárás Törvény Magyarázata* – HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 254. oldal

⁶ BÁNÁTI János, BELEGI József, BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád, FARKAS Ákos, KÓNYAI István: *A Büntetőeljárás Törvény Magyarázata* – HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 255. oldal

b, minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírásával látja el,

c, elektronikus kapcsolattartás útján teszi meg, vagy

d, bíróval, közjegyzővel vagy a törvényben meghatározott más személlyel hitelesített.

(3) Ha a tanú írásban tesz vallomást, az írásbeli vallomásából ki kell tűnnie, hogy a tanú a vallomást a vallomástétel akadályainak és a tanúzási figyelmeztetés ismeretében tette meg.

(4) Az írásbeli tanúvallomás megtétele nem zárja ki, hogy utóbb a tanút, ha ez szükséges, a kihallgatás céljából a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság idézze.⁷

A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz.⁸ Az anyanyelvhasználathoz való jog az Alaptörvény SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG című részében található, amelyből következően az alapvető jog. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

[10] Az Alkotmánybíróság ezeket a szabályokat értelmezte. Az Alaptörvény ezen rendelkezéseinek összevetéséből az eljárást kezdeményező bíró szerint az következik, hogy Magyarországnak valamennyi nemzetisége számára az anyanyelvhasználat terén azonos jogokat kell biztosítani, méghozzá a közöttük való bármilyen megkülönböztetés nélkül és ez így van akkor is, ha az Alaptörvény XXIX. cikk (3) bekezdése szerint a Magyarországon élő nemzetiségek jogaira vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti megkülönböztetés tilalma alól ugyanis az Alaptörvény ez utóbbi rendelkezése sem ad mentesítést.⁹

IV. A tanú meghatalmazhat ügyvédet, ha ezt szükségesnek tartja, viszont az ügyvéd jogai ilyen esetekben meglehetősen korlátozottak. Az ügyvéd jelen lehet a tanú kihallgatásánál és felvilágosíthatja őt a jogairól, de egyéb tevékenységet nem végezhet és a vallomást sem

⁷ BÁRÁNDY Gergely, BÉKÉS Ádám, DOMONYAI Alexa, GÉPÉSZ Tamás, NAGY Gábor Bálint, SZILÁGYI Nándor Imre: *Büntetőeljárás és Büntetés-Végrehajtási Iratmintatár* – HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021, 142-145. oldal

⁸ Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdés

⁹ Az Alkotmánybíróság 2/2022. (II.10.) AB Határozata

befolyásolhatja. A kihallgatás után megtekintheti az arról készült jegyzőkönyvet és észrevételeket tehet szóban, illetve írásban is.

V. A tanú kérheti, hogy térítsék meg a megjelenésével kapcsolatos költségeket. A következő tételeket sorolhatók ide:

- szállásköltség, ha a tanú kihallgatása olyan időpontban kezdődik, amikor az odautazásra a kihallgatás napján az éjszakai órákban (23:00-5:00 óra között) kerülne sor
- útiköltség, ami a tanú lakóhelyéről vagy tartózkodási helyéről a kihallgatás helyére való utazással és a visszautazással ténylegesen felmerült költségeket jelenti és ezt a tanú igazolja is
- költségtérítés, a munkából kiesett időre, ha a tanú a kihallgatás miatt a munkából kiesett időre távolléti díjra nem jogosult.
- ellátási költség, ha a tanú szállásköltség megtérítésére jogosult vagy lakóhelyéről/tartózkodási helyéről a kihallgatás helyére való utazás és visszautazás, valamint a kihallgatás együttes időtartama egy napon belül a 6 órát meghaladja.¹⁰

VI. A tanúvédelem azt jelenti, hogy a tanúnak is joga van a védelemre. A Be. 95. §-a szerint a tanú életének, testi épségének vagy személyes szabadságának védelme, valamint annak érdekében, hogy a tanú a vallomástételi kötelezettségének eleget tegyen és a vallomását megfélemlítés nélkül tegye meg, a tanút a törvényben meghatározottak szerint védelemben kell részesíteni.¹¹ A Be. 95. § (3.) bekezdése szerint

a, a Védelmi programban történő részvétellel kapcsolatos minden ügyiratot zártan kell kezelni.

c, a Védelmi programban részt vevő személy a büntetőeljárásban az eredeti természetes személyazonosító adatait közli, a lakcímének, értesítési címének, illetve a tényleges tartózkodási helyének közlése helyett a védelmet ellátó szerv címét jelöli meg.

A Be. a tanúvédelem négy válfaját intézményesíti:

a, a tanú személyi adatainak zártan kezelését,

b, különösen védett tanúvá nyilvánítást,

¹⁰ A Tanú jogai és kötelezettségei – Bíróság.hu weboldal, 7-8. oldal

¹¹ FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, 2004, 240. oldal

c, az eljárásban részt vevők személyi védelmének biztosítását, valamint
d, a tanúvédelmi programot.¹²

VII. A rendelkezés relatív tanúzási akadályt foglal magában. A terhelt kihallgatni kívánt hozzátartozója erre a viszonyra tekintettel megtagadhatja a vallomástételt.¹³ „Be. 171. § A tanúvallomást megtagadhatja a terhelt hozzátartozója.

A törvényszakasz részletesen szabályozza a tanúvallomás megtagadásának a feltételeit, illetve a kivételeket is a főszabály alól és ennek megfelelően a megtett vallomások hatásait.¹⁴A „Be. 172. § szerint (1) Aki magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, az ezzel kapcsolatos kérdésben – (2) bekezdés esetét kivéve – a tanúvallomást megtagadhatja, akkor is, ha

a, a tanúvallomást a terhelt hozzátartozójaként nem tagadta meg, vagy

b, a kérdéses bűncselekmény miatt

ba, az eljárást vele szemben megszüntették

bb, vele szemben feltételes ügyészi felfüggesztést alkalmaztak, vagy

bc, büntetőjogi felelősségét már jogerősen elbírálták.

A tanúvallomások kapcsán fontos kiemelni a tanú és a hozzátartozója közötti kapcsolatot és azt, hogy ebben az esetben milyen lehetőségek és mentességek érhetőek el. Mentesség lehet, például:

A korábbi, pontosabban a 1998. évi XIX. törvény alatt született döntés, de a megállapításai a mai napig érvényesek. A régi Btk. szerint értelmezhető az alábbi jogeset:

„A tanú csak a hozzátartozója tekintetében tagadhatja meg a tanúvallomást a Be. 82. § (1) bekezdés a) pont alapján – ezt a mentességet, abszolút mentességnek hívják. Továbbá, ha a tanú és az egyik vádlott hozzátartozói viszonyban áll, ez abszolút tanúzási mentességet jelent és a tanú megtagadhatja a tanúvallomást.¹⁵

¹² FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, 2004, 240. oldal

¹³ BÁNÁTI János, BELEGI József, BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád, FARKAS Ákos, KÓNYAI István: *A Büntetőeljárás Törvény Magyarázata* – HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 245. oldal

¹⁴ BÁNÁTI János, BELEGI József, BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád, FARKAS Ákos, KÓNYAI István: *A Büntetőeljárás Törvény Magyarázata* – HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 246. oldal

¹⁵ BH 2005.6.203 I.: Fővárosi Ítéletábla 2. Bf. 934/2003.sz. I., II.

II. A hozzátartozói viszonyban nem álló többi vádlott-társ kapcsán a tanút nem illeti meg a tanúvallomás megtagadásának joga, azonban relatív mentességként a Be. 82. § (1) bekezdés b) pontja alapján megtagadhatja a tanúvallomást azokban a kérdésekben, amelyre nézve saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.¹⁶

A tanúvallomás megtagadásának jogosságát kizárólag az eljáró ügyész, bíróság, illetve nyomozó hatóság dönti el. [Be. 82. § (1) bek, a), b) pont, Be. 8. §].

A megyei bíróság a 2003. június 26. napján keletkezett ítéletével T. K. I. r. vádlottat bűnsegédként elkövetett életveszélyt okozó testi sértés büntette miatt 1 évi, de végrehajtásában 2 évi próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetésre, D. Gy. II. r. és S. L. III. r. vádlottat egyaránt társtettesként elkövetett életveszélyt okozó testi sértés büntette miatt, mint kiderült többszörös visszaesőket 3-3 évi közügyektől való eltiltásra és 3-3 évi fegyházbüntetésre ítélte.

Az ítélet I. r. vádlottal szemben kihirdetése napján jogerőre emelkedett.

A fenti ítélet ellen II. r. és III. r. vádlott, illetve a védőik jelentettek be fellebbezést elsődlegesen felmentésért, másodlagosan a büntetés enyhítése céljából.

A fellebbviteli főügyészség átiratában és képviselője a nyilvános ülésen - indítványozta a tényállás kiegészítését, a korábbi elítélések pontos felsorolását, a vádlottak aznapi találkozását és mozgását, a lakásba bejutás módját, az elkövetés helyének rögzítését, a sértettet udvaron, továbbá a gépkocsiban történő további bántalmazást és a sértett feltalálási helyének pontos megjelölésének körében. Rögzíteni kellett azt a tény is, hogy a sértett nem szenvedett maradandó egészségkárosodást. A bűnösségi körülmények pontosítása mellett az elsőfokú ítélet helybenhagyását indítványozták.

A nyilvános ülésen II. r. és III. r. vádlott, illetve II. r. vádlott védője a bejelentett fellebbezéseiket fenntartották.

A nyilvános ülésen szabályszerűen értesített III. r. vádlott védője nem kívánt részt venni.

A fellebbezések nem alaposak.

Az ítélet tábla védelmi perorvoslatok folytán, a Be. 349. § (1) bekezdésében írt keretek között, a fellebbezéssel érintett vádlottak tekintetében bírálta felül az elsőfokú bíróság ítéletét és az azt megelőző eljárását.¹⁷

Ennek következtében megállapította, hogy a megyei bíróság a perrendi szabályok betartása mellett ügyfelderítési kötelezettségét teljesítette és a feltárt bizonyítékokat gondosan,

¹⁶ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

¹⁷ BH 2005.6.203 I.: Fővárosi Ítélet tábla 2. Bf. 934/2003.sz. I., II.

egymással is egybevetve értékelte. A bizonyítási eljárás során az elsőfokú bíróság a lényeges nyomozati bizonyítékokat ismertette és a vádlottak elé tárta korábbi vallomásaikat, erről nyilatkoztatta is őket. Az eljárásban II. r. vádlott csupán a sértett elgáncsolását, III. r. vádlott a sértett egyszeri megütését ismerte el. Védekezésük szerint a sértett sérüléseit nem ők okozták, hanem a sértett ittasan egy vascsőnek nekiesett az udvaron.

A megyei bíróság elvetette ezeket a védekezéseket, miután az eljárás egyéb bizonyítékai azokat megcáfolták. I. r. vádlott vallomását azonban meggyőzően támasztotta alá a helyszíni szemle jegyzőkönyve és az igazságügyi orvos-szakértői vélemény.

A sértett sérüléseinek objektív adataiból az igazságügyi orvos szakértő megállapította, hogy a sértettnél az arckoponya területében 4 erőbehatás következtében alakultak ki a közvetett életveszélyt okozó sérülések, amik erős vérzéssel jártak is jártak.

A fényképfelvételek hitelesen tanúsították, illetve a helyszíni szemle jegyzőkönyve, hogy a lakásban a bútorokon, ajtón, falon, padlón, még a plafonon is, nagymennyiségű vérvom volt felfedezhető.¹⁸

Ezek a tények mind azt igazolják, hogy a sértett a lakásban és nem az udvaron szenvedte el a sérüléseit, illetve azok egyszeri erőbehatástól - vascsőnek nekieséstől - nem jöhettek létre. A sértett jobb térdét ért sérülései és ágyéktáji sérülései sem keletkezhetek a II. és III. r. vádlott védekezése szerint, hanem azokat rúgások okozták.

A megyei bíróság által rögzített tényállás tehát a lényegét illetően helytálló, a bizonyítékok okszerű értékelésén alapul és az elsőfokú bíróság által elvégzett mérlegelés indokolása is kifogástalan. Ez a tényállás a bíróság által megvizsgált bizonyítékokon alapul, a szükséges iratismertetések megtörténtek, így azoknak az ügyész által igényelt ismételt ismertetése feleslegesnek bizonyult. A sértett I. r. vádlott élettársaként mentességi jogával élve nem kívánt vallomást tenni az ügyben.

Tévedett az elsőfokú bíróság, amikor a hozzátartozói viszonyra tekintettel nem csupán T. K. I. r. vádlott tekintetében döntött a tanúvallomás megtagadásának jogosságáról, hanem a vádlott-társak, II. r. és III. r. vádlott vonatkozásában is elismerte azt.

Az ítéletábra ezzel kapcsolatban a következőkre kíván rámutatni.

A kötelezettség alóli kizárási okok és az általános tanúvallomás-tételi kötelezettség mellett a törvény bizonyos esetekben megadja a kihallgatandó személynek azt a jogot, hogy a vallomástételről, illetve annak megtagadásáról saját belátása szerint döntsön.

¹⁸ BH 2005.6.203 I.: Fővárosi Ítéletábra 2. Bf. 934/2003.sz. I., II.

A mentesség hiába a tanúként kihallgatandó személy személyes jogosultsága, de kizárólag abban a körben, amely tekintetben erre a törvény felhatalmazást ad.

A jelenleg hatályos Be. 82. § (1) bekezdés a) pontja értelmében - a korábbi perrendi szabályokkal egyébként egyezően, - a tanúvallomást megtagadhatja a terhelt hozzátartozója, s a (3) bekezdés szerint annak jogosságáról az eljáró bíróság határoz.

Viszont az előzőekben felsoroltakból nem következik az, hogy a sértettnek az egyik terhelttel kapcsolatos mentességi joga általánosan kiterjedne azokra a terhelt-társakra is, akikkel szemben egyébként nem lenne a vallomástételnek akadálya.

Amikor a vádlottal hozzátartozói viszonyban álló tanú úgy dönt, hogy nem él a Be. 82. § (1) bekezdés a) pontjában biztosított abszolút mentességi jogával és tanúvallomást tesz, természetesen megilleti a tanút az önvádra kötelezés tilalma. Ez a mentesség azonban ún. relatív mentességet jelent, mert csak abban a kérdésben jogosult a vallomás megtagadására, amelyben a hozzátartozóját vagy saját magát bűncselekmény elkövetésével vádolná.

Ugyanis nincs törvényes alapja a tanúvallomás megtagadásának olyan terheltek vonatkozásában, akiknek a vád tárgyává tett cselekménye a hozzátartozójának a magatartásától teljesen elválasztható.

Az adott ügyben a sértettnek I. r. vádlott az élettársa volt, így ebben az esetben élt a mentességi jogával. I. r. vádlott a sértett sérelmére megvalósított bűncselekmény kapcsán pszichikai bűnsegédi magatartást tanúsított, amíg a sértett életveszélyt eredményező bántalmazását társai valósították meg. II. r. és III. r. vádlott együttes cselekvősége nem érinti I. r. vádlott magatartását, attól teljesen elkülönül. Ilyen körülmények között a sértettet, a II. és III. r. vádlott tekintetében nem illette meg a mentességi jog, így a vádlottak magatartását illetően tanúkénti meghallgatásának nem volt akadálya.¹⁹

A rendelkezésre álló bizonyítékok a sértett vallomásának hiányában is meggyőzően igazolták a történeteket. Emiatt az ítélőtábla nem tulajdonított külön jelentőséget a jelzett sértetti előadás elmaradásának, azonban iránymutatásként szükségesnek találta a fentiek kifejtését.

Figyelemmel a vádlottak terhére rótt bűncselekmény tárgyi súlyára és valamennyi bűnösségi körülmény nyomatékára, a többszörös visszaeső vádlottakkal szemben az elsőfokú bíróság által kiszabott fő- és mellékbüntetés mértéke törvényes. Feltétlenül szükséges a büntetés céljának elérésére, ezért az ítélőtábla a büntetések enyhítésére nem látott indokot.

¹⁹ BH 2005.6.203 I.: Fővárosi Ítélet 2. Bf. 934/2003.sz. I., II.

Mindezeket figyelembe véve az elsőfokú ítéletet a Be. 371. § (1) bekezdése értelmében II. r. és III. r. vádlott tekintetében helybenhagyta.

A másodfokú eljárásban a II. r. vádlott kirendelt védőjének eljárásából adódó bűnügyi költség viselése a Be. 381. § (1) bekezdésén alapul.”²⁰

4. A tanúkihallgatás menete

A kihallgatás folyamatát négy fő szakaszra lehet felosztani:

- a) felkészülés a kihallgatásra;
- b) a kihallgatás megkezdése;
- c) az érdemi kihallgatás;
- d) a kihallgatás eredményeinek rögzítése, menet közbeni, illetve utólagos értékelése.

a) A kihallgatási felkészülés számos mozzanatot ölel fel:

Az addig keletkezett ügy iratainak alapos tanulmányozását, esetleg korábbi ügyeinek tanulmányozását, a kihallgatandó személyiségének feltérképezését, a kihallgatási cél és a súlyponti kérdések meghatározását jelenti. Továbbá, a részletinformációk elemzésére épülő kihallgatási terv (időzítés, környezet, jelenlévők, kérdések sorrendje, bizonyítékok felmutatása stb.) összeállítását.²¹

A tanúkat egyenkénti - egymás követően történő – kihallgatásra vonatkozó szabály, ami irányadó az egész büntetőeljárásra. Ez a módszer, a tanú vallomástételének a zavartalanságát szolgálja. Hiszen előfordulhat, hogy még a jóhiszemű kihallgatandó tanút is befolyásolják az előtte már kihallgatott tanúk vallomásai. Az egyenkénti kihallgatással továbbá, mérsékelhető vagy kizárható a tanúvallomások egyeztetése, hozzáigazítása.

A tanúk együttes kihallgatásának kivételt nem tűrő tilalma azonban nem azt jelenti, hogy a már kihallgatott tanúk – a nyilvánosság kizárásának esetét nem tekintve – a később kihallgatandó tanúk vallomástételénél nem lehetnek jelen. A tárgyalás nyilvánosságának az elvét sértené az ezzel ellentételt álláspont.²² A tanúk vallomásaiban mutatkozó ellentétek feloldására való törekvés a cél és ez úgy valósítható meg, hogyha a már kihallgatott tanúk

²⁰ BH 2005.6.203 I.: Fővárosi Ítéletábrla 2. Bf. 934/2003.sz. I., II.

²¹ Szerkesztette: FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Kriminalisztika* – Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, 436. oldal

²² Szerkesztette: CZINE Ágnes: *Büntető Eljárásjog* – Patrocinium Kiadó, 2017, 136-139. oldal

együttesen megjelennek. A már kihallgatott tanúk ezért – kivéve, ha szembesítésük szükségessége megkívánja – hallgatóként jelen lehetnek a bírósági tárgyalás későbbi szakaszaiban. Lehetséges az az opció is, hogy a korábban már kihallgatott személy, a tárgyalás későbbi szakaszában történt bizonyítási cselekményeknél is jelen volt, így a tanú ismételt kihallgatása is felvetődik. Ilyen esetben a bizonyítékok értékelése és az ismételt kihallgatása során fokozott gondosság szükséges.

b) Az első alkalommal történő kihallgatás a személyes adatok felvételével veszi kezdetét, hogy a tanúnak a személyazonosságát tisztázzák, amely pontos jegyzőkönyvezésre kerül. Fontos, hogy az érdemi kihallgatásnak része a kihallgatás előtti úgynevezett kötetlen elbeszélés és beszélgetés időszaka, viszont már ekkor is a kihallgatás szabályait kell alkalmazni.²³

A tanúnak a következő adatokról kell nyilatkoznia:

„A Be. 178. § rendelkezései az (1) bekezdés kivételével a tanúkihallgatással kapcsolatos technikai szabályokat rögzítenek. Az előírások megfelelnek a régi Btk. rendelkezéseinek, kivéve a (3) bekezdésben foglaltakat.²⁴

(2) a, neve, születési neve,

b, születési helye és ideje,

c, anyja neve,

d, állampolgársága,

e, személyazonosító okmányának száma,

f, lakcíme, értesítési címe, tényleges tartózkodási helye,

g, kézbesítési címe, telefonos elérhetősége, elektronikus levelezési címe vagy más elektronikus elérhetősége,

h, foglalkozása.

(3) Az eljárás azonos szakaszában a tanú folytatólagos kihallgatásánál a személyes adatokat – ha azok nem változtak – nem kell rögzíteni.

c) Az érdemi kihallgatás maga is két szakaszra tagolódik:

1. a vallomás összefüggő előadására;

²³ Szerkesztette: FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Kriminalisztika* – Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, 437. oldal

²⁴ BÁNÁTI János, BELEGI József, BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád, FARKAS Ákos, KÓNYAI István: *A Büntetőeljárás Törvény Magyarázata* – HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 253. oldal

2. kérdések feltevésére és egyéb mozzanatokra (például bizonyítékok bemutatására).

A kérdezési technikával kapcsolatos ismeretek és meghatározott kérdéstípusok különböző hatásai a kihallgatást végző alapismeretekhez kell, hogy tartozzanak.²⁵

A kriminálpszichológia több művelője is felfigyelt már arra, hogy a kérdésekre adott válaszokban több a téves állítás, mint a kötetlen elbeszélésben, amelyeknél a vallomástevő könnyebben és gyorsabban vissza tud emlékezni. A kihallgatott összefüggő előadásának éppen ezért meg kell előznie a részkérdések feltételét.

A kihallgatandó személyt mindig jól kell megítélni és a megfelelő kérdéseket kell feltenni neki az adott kihallgatási helyzetben. Van különbség aközött, hogy egy egyszerű gondolkozású emberhez vagy egy gazdasági nagyvállalat ügyvezetőjéhez irányul a kérdés. A vallomástevőhöz kell igazítani a kifejezőmódot és a szókincset is. Itt nagy szerepet játszik a kérdezett személy megítélése is. Amennyiben a kihallgatandó szellemi képessége szerény, akkor a kérdéseket egyszerűbben kell megfogalmazni.²⁶

„A Be. 179. § (1) A tanú személyazonosságának megállapítása után tisztázni kell a vallomástétel lehetséges akadályait, a tanú elfogultságára, illetve az ügyben való érdekelttségére utaló körülményeket. Az ennek során feltett kérdésekre a tanú akkor is köteles válaszolni, ha a vallomástételnek akadálya van vagy a tanú arra hivatkozik.”

A tanú elfogultsága kapcsán fontos megállapítani, hogy milyen kapcsolatban van a terhelttel vagy a sértettel a személy. A rokoni viszony, az elfogultság, az érdekelttség vizsgálata rendszerint az arra vonatkozó kérdéskérdésfeltételével történik, hogy a tanú perben, rokonságban, haragban áll-e a terhelttel, illetve a sértettel. A rokoni viszony nem feltétlenül vérrokonságot jelent, hanem például: keresztszülő-keresztgyermek kapcsolatot, házastársak rokonai közötti kapcsolatot. Az elfogultság, az érdekelttség eldöntése, annak megítélése, illetve a rokoni viszonynak a vallomás megítélése szempontjából jelentősége van-e, azt az ügyész, nyomozó hatóság vagy a bíróság feladata.²⁷

²⁵ ELEK Balázs: *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárársban* – Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 142. oldal

²⁶ Szerkesztette: FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Kriminalisztika* – Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, 437. oldal

²⁷ Szerkesztette: CZINE Ágnes: *Büntető Eljárásjog* - Patrocinium Kiadó, 2017, 136-139. oldal

(2) A tanúval közölni kell a tanúzási figyelmeztetést és a kihallgatással kapcsolatos jogait. Miután a hatóság felvette a személyazonosításra alkalmas adatokat és tisztázta a vallomástétel lehetséges akadályait, illetve az érdekeltégre és az elfogultságra utaló körülményeket, a tanúval közölni kell a kihallgatással kapcsolatos jogokat és a tanúzási figyelmeztetést.²⁸ A Be. négyet emel ki közülük: a tanúvallomás megtagadásának jogát, az igazmondás kötelezettséget, a hamis tanúzás és a tanúvallomás bíróság előtti jogosulatlan megtagadásának a következménye, illetve, ha vallomást tesz, a vallomása bizonyítási eszközként felhasználható.

A hamis tanúzás a büntetőjogban súlyos bűncselekménynek számít és szigorú következményekkel járhat. A büntetés lehet szabadságvesztés vagy pénzbüntetés is. Több oka is lehet, hogy valaki miért tesz önkéntesen hamis vallomást. Lehetséges, hogy egy patológikus szükséglet a hírnév és elismertség felé. Gyakran a hamis vallomások egy családtag vagy egy barát érdekében történnek.²⁹ A következő példa a 2006-os eljárási törvény alatt született döntés, aminek a megállapításai a mai napig érvényesek. A régi Btk. szerint értelmezhető az alábbi jogeset:

„A városi bíróság a 2005. február 11-én kihirdetett ítéletével K. E. terheltet büntetőügyben elkövetett hamis tanúzás bűntette miatt 350 napi tétel, napi tételenként 100 forint összegű pénzbüntetésre ítélte.³⁰ A megállapított tényállás a következőket tartalmazza:

A terhelt barátja, B. J. ellen súlyos testi sértés bűntette és más bűncselekmények miatt indult büntetőeljárás K. R. feljelentése alapján. 2003. június 21-én éjjel ugyanis a helyi parkoló előtt B. J. - szóváltást követően - a sértettet bántalmazta, majd ezt követően járműjével a helyszínről elhajtott. A helyi rendőrkapitányság bűnügyi osztályán 2003. június 21-én hajnalban a terheltet tanúként hallgatták ki, ekkor - a hamis tanúzás következményeire történő figyelmeztetést követően - azt a valótlan nyilatkozatot tette, hogy B. J. és az út szélén sétáló emberek között semmilyen konfliktus nem volt, B. J. senkit sem bántalmazott. Viszont, ugyanezen a napon 10 órakor fogatosított folytatólagos tanúkenti kihallgatása

²⁸ POLT Péter: *Kommentár a büntetőeljárási törvényhez 1. kötet* – Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2018, 407. oldal

²⁹ ELEK Balázs: *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban* – Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 90. oldal

³⁰ BH 2006.3.101

alkalmával azonban a terhelt előző vallomását megváltoztatva feltárta a valóságot, nevezetesen azt, hogy B. J. odament a sértetthez, őt pofon ütötte, majd a lábát is kirúgta.

A városi ügyészség vádiratában súlyos testi sértés büntette és ittas járművezetés vétsége miatt emelt vádat B. J-fel szemben. Ugyanakkor a rendőrség 2003. szeptember 2-án a terhelttel szemben hamis tanúzás büntette miatt feljelentést tett a főügyészség nyomozó-hivatalánál.

Az elsőfokú bíróság a Btk. 241. §-ának (2) bekezdése alapján lehetőséget látott a büntetés korlátlan enyhítésére, ezért a Btk. 87. §-a (4) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a legenyhébb büntetési nemet, a pénzbüntetést alkalmazta a terhelttel szemben.

A védelmi fellebbezések folytán másodfokon eljáró megyei bíróság a 2005. április 26-án meghozott ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét annyiban változtatta meg, hogy a terheltet egy évre próbára bocsátotta. Döntésének indokaként hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság által kiszabott pénzbüntetés a büntetés kiszabásánál irányadó körülményeivel és a cselekmény tárgyi súlyával nincs arányban, ezért annak mérséklése szükséges. A próbára bocsátás, mint intézkedés a terhelt esetében elegendő a büntetés céljának eléréséhez.

A másodfokú bíróság ítélete ellen a megyei főügyészség nyújtott be 2005. június 9-én felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére a Be. 405. §-a (1) bekezdésének a/ pontját megjelölve, valójában azonban a b) pontra alapozottan.

Álláspontja szerint ugyanis a Btk. 241. §-ának (2) bekezdésében írt korlátlan enyhítés lehetősége önmagában - a Btk. 72. §-ának (1) bekezdésében meghatározott törvényi feltételek hiányában - nem ad módot a próbára bocsátás alkalmazására. Így ez az intézkedés törvénysértőnek bizonyult.³¹

A Legfőbb Ügyészség nyilatkozatában - a nyilvános ülésen résztvevő ügyész is - az indítványt fenntartva a megyei bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését és a másodfokú bíróság új eljárásra utasítását indítványozta.

A védő a megtámadott határozat hatályban fenntartását kérte. A Kúria a felülvizsgálati indítványt alaposnak találta.

A Btk. 241. §-ának (2) bekezdése értelmében a büntetés korlátlanul enyhíthető, különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető is azzal a hamis tanúzást elkövetővel szemben, aki az alapügy jogerős befejezése előtt az eljáró hatóságnak az általa szolgáltatott bizonyítási eszköz hamis voltát bejelenti. A Btk. 87. §-ának (4) bekezdéséből kitűnően pedig, ha a törvény korlátlan enyhítést enged, bármely büntetési nem legkisebb mértéke is kiszabható.

³¹ BH 2006.3.101

A Btk. 87. §-ának (4) bekezdése tehát - a törvényben foglalt esetekben - a büntetési tétel alsó határát oldja fel és a büntetési nem és mérték szabad meghatározását teszi lehetővé azzal a megkötéssel, hogy az adott büntetési nemre az Általános Részben írt törvényi minimum ilyenkor is irányadó. A korlátlan enyhítés lehetősége azonban önmagában - a törvényben meghatározott külön feltételek hiányában - nem alapozza meg a büntetés helyetti önálló intézkedés, így a próbára bocsátás alkalmazását.

A Btk. 238. §-ának (1) bekezdésébe ütköző és a (4) bekezdés első fordulata szerint minősülő büntetőügyben elkövetett hamis tanúzás büntette öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A Btk. 72. §-ának (1) bekezdése viszont úgy rendelkezik, hogy a bíróság - ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető - csupán a vétség, valamint a három évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntett miatt halaszthatja el próbaidőre a büntetés kiszabását.³²

Amennyiben tehát a büntetőügyben elkövetett hamis tanúzás büntettét megvalósító elkövetővel szemben - a Btk. 241. §-ának (2) bekezdése értelmében - a bíróság különös méltánylást érdemlő körülmény hiányában a büntetés mellőzésére nem, hanem csak annak korlátlan enyhítésére lát alapot, a próbára bocsátás kizárt. Ehhez képest a megyei bíróság a Btk. 72. §-ának (1) bekezdésében írt szabály megszegésének következményeként törvénysértő intézkedést alkalmazott.

Ezért a Legfelsőbb Bíróság - helyt adva a felülvizsgálati indítványnak - a másodfokú bíróság ítéletét a Be. 425. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján, hatályon kívül helyezte, és a megyei bíróságot új fellebbezési eljárásra utasította.

A felülvizsgálati eljárásban felmerült bűnügyi költséget a Be. 428. §-ának záró fordulata értelmében az állam viseli.”³³

A hamis tanúzás kapcsán egy 1978. évi IV. törvény jogesete mutatható be, ráadásul egy többszörösen visszaeső személyről szól. A régi Btk. szerint értelmezhető az alábbi jogeset: „A Miskolci Törvényszék a 2012. szeptember 12. napján kihirdetett ítéletével a vádlottat bűnösnek mondta ki emberölés büntetében [Btk. 166. § (1) bek., (2) bek. d) pont]. Őt - mint többszörös visszaesőt - húsz év fegyházbüntetésre és a közügyektől tíz évi eltiltásra ítélte

³² BH 2006.3.101

³³ Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.616/2005.

azzal, hogy feltételes szabadságra nem bocsátható. Rendelkezett az előzetes fogva tartásban töltött idő beszámításáról, a bűnügyi költség viseléséről és a lefoglalt bűnjelekről.

Az elsőfokú ítélet ellen a vádlott és védője enyhítésért jelentettek be fellebbezést.

A Debreceni Fellebbviteli Főügyészség átiratában indítványozta, hogy a másodfokú bíróság a vádlott bűnösségét állapítsa meg a Btk. 242. § (1) bekezdés I. fordulata szerint minősülő hamis tanúzásra felhívás büntetében is.

A fellebbezést követően a Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság a 2013. január 8. napján kihirdetett ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta; a vádlott bűnösségét egy rendbeli hamis tanúzásra felhívás büntetében [Btk. 242. § (1) bek. I. fordulat] is megállapította. A vádlott büntetését halmazati büntetésként tekintette kiszabottnak, illetve pontosította az előzetes fogva tartásban töltött idő beszámítására vonatkozó rendelkezést és kötelezte a vádlottat a felmerült 6000 forint bűnügyi költség megfizetésére. Továbbá, az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A másodfokú bíróság ítélete ellen a vádlott és védője jelentett be - indokolás nélkül - fellebbezést.

A Legfőbb Ügyészség a BF.213/2013/1. számú írásbeli nyilatkozatában a tényállást lényegileg megalapozottnak és a harmadfokú eljárásban is irányadónak, a vádlott bűnösségére vont jogkövetkeztetést okszerűnek tartotta és a másodfokú ítélet helybenhagyására tett indítványt. Egyetértve az ítéltábla jogi indokolásával, illetve a megállapított tényállás alapján az anyagi jogszabály megtartásával, helyes következtetést vont le arra nézve, hogy a vádlott bűnössége a hamis tanúzásra felhívás büntetében is megállapítható.³⁴

A Kúria, mint harmadfokú bíróság nyilvános ülésén a vádlott és védője a fellebbezést a szabadságvesztés enyhítéséért tartotta fenn. A védő a bántalmazás tényének beismerését nagyobb súllyal kérte enyhítőként értékelni és hivatkozott a sértetti közrehatásra, a féltékenységre, illetve a közös italozás eredményeként bekövetkezett alkoholos állapotra is, ami a kölcsönös, veszekedéshez, verekedéshez vezetett.

Kifejtette azt is, hogy a vádlott hozzátartozóit nem akarta hamis tanúzásra rábírní, csupán csak azt akarta elkerülni, hogy a környéken megtudják, hogy bűncselekményt követett el.

A Legfőbb Ügyészség képviselője a nyilvános ülésen az átiratával egyező indítványt tett.

A Kúria a fellebbezéseket nem találta alaposnak, de a hamis tanúzásra felhívás büntetést illetően okot látott a másodfokú ítélet megváltoztatására.

³⁴ Legfőbb Ügyészség a BF.213/2013/1.

A Kúria a fellebbezéssel megtámadott másodfokú ítéletet a Be. 387. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel az azt megelőző első-, és másodfokú bírósági eljárással együtt bírálta felül. Megállapította, hogy a perrendi szabályokat mind az első, mind a másodfokú bíróság maradéktalanul betartotta, eljárási szabályt nem sértettek.

A harmadfokú felülbírálat során a Kúria az elsőfokú bíróság által megállapított és a másodfokú bíróság által pontosított tényállást részben találta megalapozatlannak.

A Be. 388. §-ának (1) bekezdése alapján a harmadfokú bíróság határozatát arra a tényállásra alapítja, amelynek alapján a másodfokú bíróság a megtámadott ítéletét meghozta, kivéve, ha ez a tényállás megalapozatlan.

A helyes tényállás azonban az iratok tartalma alapján megállapítható volt, ezért a Kúria a Be. 388. §-ának (2) bekezdése szerint a tényállást az alábbiakkal egészíti ki:

A vádlott az alibi igazolását szolgáló felhívást 2011. július 7. napján 6 óra és 6 óra 30 perc közötti időben F. B.-néhez, fiához, F. T.-hez, illetve az értelmi fogyatékos gyermekéhez intézte. Azt kérte, hogy az esetleges rendőrségi kihallgatások alkalmával mondják azt, hogy a vádlott ott aludt F. B.-né lakásán. A vádlott kérését elutasították. (F. B.-né tanú meghallgatási jegyzőkönyv nyomozati iratok 219. és 222. oldal).

Az így kiegészített és immár hiánytalan tényállás mindenben megalapozott és a harmadfokú eljárásban irányadó volt.

A másodfokú bíróság ítéletének 4. oldalán pontosan idézi a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség vádiratának azon kitételét, amely rögzíti, hogy a vádlott mind F. B.-nével, mind fiával, F. T.-vel közölte, hogy megölte élettársát, és őket arra kérte, hogy a rendőröknek majd mondják azt, hogy ott aludt náluk.

A Kúria álláspontja szerint a harmadfokú felülbírálat függetlenül attól, hogy ki fellebbezett, hivatalból kiterjed az eljárási szabályok megtartására, a bűnösség megállapítására, az ítélet megalapozottságára vagy a cselekmény jogi megítélését befolyásoló anyagi jogi körülményekre.³⁵

Az elsőfokú bíróság által megállapított és a másodfokú bíróság által pontosított ítéleti tényállás a vádlott élet elleni cselekményét tekintve megalapozott és a felülbírálat során is irányadó volt.

Az eljárás bíróságok okszerűen következtettek a vádlott bűnösségére és hibátlan jogi indokolással, törvényesen minősítették az emberölés büntettét különös kegyetlenséggel

³⁵ BH 2006.3.101

elkövetettnek [Btk. 166. §-ának (1) bek., (2) bek. d) pontja] és e körben a Kúria a jogi indokolással is egyetértett.

A vádlotti nagyszámú és kitartó bántalmazás következtében test szerte elszenvedett sérülések miatt előállt sérüléssokkhoz társuló keringés összeomlása miatt következett be a sértett halála. Az elszenvedett sérülések és a halál között közvetlen okozati összefüggés volt megállapítható.

A Be. 397. §-a alapján a harmadfokú bíróság akkor hoz helybenhagyó határozatot, ha a fellebbezés alaptalan, vagy az ítéletet nem kell hatályon kívül helyezni, illetőleg a súlyosítási tilalom vagy a felülbírálat terjedelmének korlátai miatt nem lehet megváltoztatni. Minden olyan esetben, amikor a másodfokú bíróság anyagi jogszabályt tévesen alkalmazott, a Be. 398. § (1) bekezdésének értelmében a harmadfokú bíróság megváltoztató határozatot hoz.

A Kúria vizsgálta a másodfokú bíróság által a hamis tanúzásra felhívás büntette tekintetében történt bűnösség megállapítását illetően az anyagi jogi konzekvenciákat is.

A másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a hamis tanúzásra rábírás büncselekménye kizárólag F. B.-né tekintetében állapítható meg.

A vádlott fia, F. T. a bíróság előtt élt mentességi jogával, így a nyomozás során tett vallomása bizonyítékként nem vehető figyelembe.³⁶

A vádlott terhére rótt igazságszolgáltatás elleni büncselekmény rendbelisége nem F. T. vallomás-megtagadása alapján, hanem a nyomozati iratok 219. oldalán F. B.-né tanúvallomására figyelemmel megállapítható: "ezután még azt is mondta a volt férjem, hogy a rendőröknek mondjuk azt, hogy ő itt aludt nálunk, de erre azt válaszoltam neki, hogy nem keveredek miattad bajba".

A nyomozati iratok 222. oldalán elfekvő tanúvallomásában F. B.-né megismételte korábbi állítását: "ezután azt mondta a volt férjem nekünk, hogy ha a rendőrök keresnék, akkor mondjuk azt nekik, hogy ott aludt nálunk. Magyarul azt kérte tőlünk, hogy adjunk neki hamis alibit".

F. B.-né vallomásából kétséget kizáróan megállapítható, hogy a vádlott nem csak őt, hanem fiát, F. T.-t is arra kérte, hogy az esetlegesen meginduló büntetőeljárásban hamis vallomást tegyenek.

A Btk. 242. § (1) bekezdés I. fordulatába ütköző hamis tanúzásra rábírás elkövetési magatartása a valótlan vallomás tételére rábírnival törekvés. Ez lehet rábeszélés, komoly

³⁶ Kúria Bhar. I. 157/2013: A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

kérelem vagy éppen csak pusztán felszólítás. Azonban célzatos magatartás, melynek során az elkövető célja az, hogy a tanú hamis vallomást tegyen. A cselekmény olyan időpontban is elkövethető, amikor még meg sem indult az az ügy, amelyben a felhívott személyeknek egyébként tanúskodniuk kellene. Tekintettel arra, hogy a tanúvallomás megtételére nem került sor, a cselekmény a Btk. 242. §-a szerinti hamis tanúzásra felhívás büntettét valósította meg.

A rendelkezésre álló bizonyítékokból - F. T. tanúvallomása nélkül is - kétséget kizáróan megállapítható, hogy az igazságszolgáltatás elleni bűncselekményt a vádlott mindkét nevezett személy vonatkozásában megvalósította.

Amennyiben a harmadfokú eljárás lehetőségét a másodfokú bíróságnak a bűnösséget kimondó rendelkezése nyitotta meg, a teljes körű felülbírálat követelményére tekintettel a harmadfokú bíróság a bűnösség törvényes megállapítása esetén sincs elzárva attól, hogy a cselekmény jogi minősítése vagy a jogkövetkezmények alkalmazása körében észlelt anyagi jogszabálysértést - az esetleges súlyosítási tilalom korlátai között - a másodfokú határozat megváltoztatásával kiküszöbölje [EBH.2012.B.11].

A Kúria a vádlott terhére rótt hamis tanúzásra felhívás büntettét kétféleképpen minősítette.³⁷

A büntetés kiszabásánál irányadó körülményeket az eljáró bíróságok hiánytalanul felsorolták és azokat a súlyuknak megfelelően értékelték.

A vádlott jelenleg jogerős büntetését tölti, amelyet korábban a jelen ügy sértettje sérelmére valósított meg.

A Kúria nem látott megállapíthatónak olyan, a büntetés enyhítése irányában ható körülményt, ami a kiszabott büntetés enyhítését indokolná.

A vádlott által elkövetett élet elleni cselekmény tárgyi súlya, a személyében rejlő társadalomra veszélyesség kiemelkedő, ezért a határozott idejű fegyházbüntetés maximális tartamában meghatározott fegyházbüntetés a büntetési célokat kellően szolgálja.

A Kúria, mint harmadfokú bíróság ezért a Be. 398. §-ának (1) és (2) bekezdésének alkalmazásával a Debreceni Ítéltábla ítéletét annyiban változtatta meg, hogy a vádlott terhére rótt hamis tanúzásra felhívás büntettét kétféleképpen minősítette. Továbbá, a másodfokú bíróság határozatát a Be. 397. §-a alapján helybenhagyta.

A bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezés a Be. 398. §-ának (3) bekezdésén alapul.

³⁷ Kúria Bhar. I. 157/2013: A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

(3) A tanú kihallgatásánál jelen lehet az érdekében eljáró ügyvéd, aki a tanúnak felvilágosítást adhat a jogairól, de más tevékenységet nem végezhet és a vallomást nem befolyásolhatja. A kihallgatást követően az arról készült jegyzőkönyvet megtekintheti és észrevételeit írásban és szóban előterjeszheti.

A tanúkihallgatás tekintetében a Be. szakít az 1998-as Be. azon technikai megoldásaival, ami szerint a tanúnak elsősorban a hozzá intézett kérdésekre kellett válaszolnia és ezt követően kellett neki lehetőséget adni az összefüggő előadásra.³⁸ „A Be. 180. § (1) A tanú a kihallgatása során a vallomását összefüggően előadja, ezután a hozzá intézett kérdésekre válaszol. A tanú kihallgatása során – a tanú védelmére vonatkozó rendelkezések figyelembevételével – tisztázni kell azt is, hogy a tanú az általa elmondottakról miként szerzett tudomást.

(2) Ha a tanú vallomása eltér a korábbi vallomásától, ennek okát tisztázni kell.

(3) A tanú indítványára a vallomásának egyes részeit szó szerint kell jegyzőkönyvbe venni.

(4) A tanúnak nem tehető fel olyan kérdés, amely

a) a választ magában foglalja vagy a feleletre útmutatást tartalmaz,

b) a törvénnyel össze nem egyeztethető ígéretet tartalmaz vagy

c) valótlan tény állítását foglalja magában.”

4.1 Kihallgatási kérdéstípusok és kérdezési technikák:

Egyes kérdések elferdíthetik mind a válaszokat, mind a későbbi emlékezetet. A kérdezős meghallgatás többet adhat, viszont kevésbé pontos. Ezért van az, hogy sokak szerint a hallgatás a legjobb módszer arra, hogy a legtöbb pontos információhoz hozzájussunk a kihallgatások során, hiszen az összefüggő előadásban sokkal kevesebb a tévedés, mint a kérdésekre adott válaszokban.³⁹

Nem lehet általános, minden kihallgatottra igaz kihallgatási taktikát meghatározni és ez igaz a vallomások értékelésére is. Csak az általános pszichés folyamatok lesznek érvényesek minden emberre (például a gondolkodás, az emlékezés, érzelmi élet alaptörvényei), de az

³⁸ POLT Péter: *Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez 1. kötet* – Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2018, 408. oldal

³⁹ ELEK Balázs: *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban* – Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen

egyénre jellemző egyedi sajátosságokat (konkrét érzelmét, gondolati tartalmát, erkölcsét, ízlését) nem lehet érvényesnek tekinteni mindenkire.

Elsősorban a kikérdezésnek arra kell irányulnia, hogy a tanú emlékezetét kisegítse. A kérdés ugyanis ingert jelent, ami a tanú emlékezési tevékenységét elősegíti, de annak nem szabad a feleletet magában foglalóvá, rávezető jellegűvé vagy éppen szuggesztióssá válnia, amivel a kihallgató a saját meggyőződését erőlteti a tanúra. Nehéz úgy kérdezni, hogy a kérdező valamilyen formában el ne árulja a véleményét. Figyelni kell arra is, hogy a kérdezés ténylegesen csak az emlék felidézést könnyítse meg és ne vigyen át erőszakosan a tanú tudatába olyan adatokat, amik onnan már véglegesen kiestek vagy esetleg ott sem voltak.⁴⁰ A helytelen kérdezés oda vezethet, hogy a tanú az eredeti tudomását megváltoztatva közli. A legnagyobb gyakorlati probléma ebben a körben: a kérdés megszővegezése, hogy a kikérdezés a tanú tudatának feltárására, a felelevenítés megsegítésére irányuljon és ne adjon esélyt arra, hogy a kikérdező akaratát, azt, hogy ő mit akarna a tanútól hallani, átvigye a tanúra és a tanú a vallomását ennek az akaratnak megfelelően, esetleg az eredeti tudattartalomtól eltérően adja elő.

Fontos megemlíteni, hogy a kihallgatás végén a tanút a tanúdíjról is nyilatkoztatni kell.⁴¹ A tanú a kihallgatási jegyzőkönyv minden oldalát aláírja a nyomozás során, viszont a tárgyaláson egyáltalán nincsen szükséges a tanú aláírására. A szóbeli kihallgatást nem pótolja az írásban tett vallomás. Nemcsak a vallomáseltérés okát indokolt tisztázni, hanem azt is, hogy honnan és miként szerzett tudomást az elmondottakról. A Be. igaz nem írja elő, hogy a tanúnak feltétlenül közvetlen észleleten alapuló tudomásának kell lennie az általa előadott tényről, eseményről. Az ún. hallomástanú vallomása kevésbé megbízható, mint a szem- és fültanúé. Különös előtérbe kerülnek viszont a hallomástanú akkor, ha közvetlen észleleten alapuló tudomással bíró személy – akár a halála miatt vagy a mentességgel élése következtében – nem hallgatható ki. Ilyenkor nincs akadálya annak, hogy a hatóság tanként hallgassa ki azt a személyt, aki – nem hivatali eljárás során – értesült olyan tényekről, amikre vonatkozóan a mentességi jogával élve a vallomástételt megtagadhatja.⁴²

⁴⁰ Szerkesztette: FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Kriminalisztika* – Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, 438. oldal

⁴¹ TREMMEL Flórián: *Magyar Büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001, 233-234. oldal

⁴² DR. CZIPA Zsuzsanna Rebeka: *Az 1950-es évek kihallgatási technikái és az azt befolyásoló tényezők* (BSZ, 2018/1.) 26-33. oldal

4.2 A tanúvallomás kialakulását befolyásoló tényezők

OBJEKTÍV (külső, a tanú személyétől nem függő)			SZUBJEKTÍV (belső, a tanú személyétől függő)		
az észlelés, megőrzés			biológiai	pszichikai	szociológiai
TÁRGYA:	MÓDJA:	FELTÉTELE:	TESTI adottságok	LELKI vonások	TÁRSADALMI helyzetek
-cselekvés	-látás	-időmúlás	-életkor	-érzelem	-csoporthoz
-személy	-hallás	-utólagos	-nem	-figyelem	tartozás
-tér/idő/sebesség		hatások	-érzékszervi	-értelem	-foglalkozás
-beszéd			fogyatékoság	-szakismeret	-nevelés

1. ábra⁴³

Általában, mint minden pszichológiai háttérű folyamatnál, jelenségnél, így a tanúnak a tudomásszerzése, tudomásközlése és a tudomásmegőrzése kapcsán is érvényesül RUBINSZEIN által elnevezett „prizmaeffektus” törvényszerűsége. Miszerint, a tanú a vallomás kialakulásánál a külső feltételek a belső feltételeken keresztül hatnak. A tanú személyiségének valamennyi – pszichikai, biológiai, szociológiai – oldala, valamint a megismerés valamennyi – gondolati-rationális és érzéki-tapasztalati – foka megmutatkozik, kezdve az érzelmi beállítottságtól, az idegrendszeri adottságoktól egészen az érzékszervek állapotától a műveltségig.⁴⁴

Az objektív tényezők közé tartoznak: a tudomásszerzés módja, forrása, helye, ideje, eszköze és a megszerzés objektív körülményei is. Így az észlelt jelenségek jellege, összessége és a lefolyásának a gyorsasága (látás, hallás stb.) a konkrét esetben befolyásoló tényezők. A megőrzési és közlési körülmények is ide tartoznak, mint például az idő múlása vagy más események behatása. Fontos megemlíteni az észlelt jelenségeket is, amelynek tárgya lehet személy, cselekvés, tér, sebesség vagy beszéd. Az objektív tényezők legtöbbje ellenőrizhető szakértői szemlével, nyomozási kísérlettel, helyszíni tárgyalással (például a konkrét hallási, látási lehetőségek, a távolságok, a hangforrások ereje, fényforrások).

⁴³ 1. ábra: FEGYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004, 239. oldal

⁴⁴ TREMMEL Flórián: *Magyar Büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001, 234. oldal

A szubjektív tényezők a vallomást tevő személyéhez közvetlenül kapcsolódik, amik az egész tudomásszerzési folyamatot átalakítják. Ezek a tényezők meghatározzák a megszerzhető tudomás egész területét, korlátait és a személyiség azon elemeit, amik az egész bizonyítás során, a végső fázisban pedig a vallomás és az abban foglalt adatok mérlegelésénél a bíróság figyelembe vesz. Ide tartoznak még részben a fiziológiai tényezők is, mint például az emlékezés egyéni sajátosságai, a nem, az életkor, az érzékszervek állapota, a fáradtság. A pszichikai tényezők kapcsán az értelem, a foglalkozás jelentősége és a szakismeretek abban mutathatóak ki, hogy a túlzott érdeklődés magát az észlelést is befolyásolhatja. Mind az eredeti tudomásszerzéskor, mind pedig a vallomástételkor megnyilvánuló érzelmek befolyásolják a vallomást.⁴⁵

4.3 A tanú vallomástételének az akadályai

A tanúvallomás tételének akadályait a törvény részben feltétlen, kógens, mérlegelést nem tűrő, részben pedig diszpozitív, mérlegelést megengedő csoportokba sorolja. A diszpozitív eseteket tanúzási mentességeknek, a kógens eseteket pedig tanúzási tilalmaknak nevezzük.⁴⁶

TANÚZÁSI TILALMAK	TANÚZÁSI MENTESSÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> - védői titok - vallási titok - testi vagy szellemi állapot - minősített adattal kapcsolatos titoktartási kötelezettség 	<ul style="list-style-type: none"> - a terhelt hozzátartozója - foglalkoztatási titok - közmegebízási titok - a médiatartalom-szolgáltató

2.ábra⁴⁷

A védői titok tanúzási tilalom alá esik, ami azt jelenti, hogy a védő arról, amiről védőként tudomást szerzett, akkor sem tehet vallomást, ha később szeretne. Viszont, az ügyvédi titok mentességénél – amiről az ügyvéd védőként tud, azt elmondhatja, de nem köteles -. A védővel

⁴⁵ Szerkesztette: FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Kriminálisztika* – Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, 444. oldal

⁴⁶ FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004, 233-234. oldal

⁴⁷ 2.ábra: BARTKÓ Róbert, ELEK Balázs, FANTOLY Zsanett, HERKE Csongor: *A Büntető eljárásjog tankönyve* – Orac Kiadó Kft., Budapest, 2024, 144. oldal

kapcsolatos tanúzási tilalom magával a védői minőséggel és az ezen minőségben tudomásra jutott tényekkel függ össze. Így tehát, amiről védőként szerzett tudomást, nem hallgatható ki védőként akkor sem, ha egyébként szeretne vallomást tenni és akkor sem, hogyha a terhelt feloldotta a titoktartás alól (ez alól nem enged felmentést a törvény). Továbbá, a tilalom akkor is fennáll - hogyha a védői tisztség megszűnik/ ha az eljárásban feltárt tényekről, amelyről védőként szerzett tudomást jogerősen befejeződik/ a védőnek a megbízás vagy a kirendelés előtt, a tanácsadás során hoztak a tudomására-. Fontos megemlíteni azt is, hogy kihallgatható a védő tanúként egy olyan ténnyel kapcsolatosan, amiről nem védőként szerzett tudomást (tanúként való kihallgatásával azonban megszűnik a védői jogállása). Például, ha kiderül, hogy a védő személyesen látta a bűncselekmény elkövetését vagy az egyik szemtanú elmeséli neki, hogy mi történt, akkor tanúvá válik az ügyben (és ilyenkor nem védő lesz). Ugyanebben a formában kihallgatható az a védő, aki az adott tényről ügyvédként szerzett tudomást. Például, ha ő látta el az inkriminált adásvételi szerződést az ellenjegyzésével. Ez esetben viszont a magántitokra vonatkozó szabályok az irányadóak (azaz fel kell oldani az ügyvédet a titoktartás alól).⁴⁸

Az ügyvédi titok védelme Magyarországon alapvető jogi és etikai követelmény, amely az ügyvéd és ügyfele közötti bizalmas kapcsolatot biztosítja. A titoktartásra vonatkozó szabályokat a 2017. évi LXXVIII. törvény⁴⁹ és az ügyvéd etikai szabályzata tartalmazza.⁵⁰

„A Be. 9. § (1) Ügyvédi titoknak minősül minden olyan tény, információ és adat, amelyről az ügyvédi tevékenység gyakorlója e tevékenység gyakorlása során szerzett tudomást.

(2) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az ügyvédi tevékenység gyakorlója köteles az ügyvédi titkot megtartani. E titoktartási kötelezettség kiterjed az ügyvédi titkot tartalmazó iratra vagy más adathordozóra is.

(3) Az ügyvédi tevékenység gyakorlója az ügyvédi titokról való tanúvallomás tételét és adatszolgáltatás teljesítését bármely hatósági és bírósági eljárásban köteles megtagadni, kivéve, ha a titoktartási kötelezettsége alól felmentést kapott az ügyvédi titokról rendelkező jogostól, azzal, hogy – a 12. § (4) bekezdésében meghatározott kivétellel – a védőként

⁴⁸ HÁGER Tamás: *Egyes elhárítható tanúvallomási akadályok a büntetőperben* (A hozzátartozói viszonytal és az önvádra kötelezés tilalmával összefüggő mentességi okok) MJ, 2014/7-8., 425-432. oldal

⁴⁹ Ügyvédtörvény, Üttv.

⁵⁰ MŰK Etnikai Szabályzat

megismert ügyvédi titokról való tanúvallomás tételre és adatszolgáltatás teljesítésére felmentés érvényesen nem adható.

(4) Az ügyvédi tevékenység gyakorlójának titoktartási kötelezettsége független az ügyvédi tevékenység folytatására létrejött jogviszony fennállásától és az ügyvédi tevékenység gyakorlásának a befejezése vagy a jogviszony megszűnése után is határidő nélkül fennmarad.

Mikor nem terheli az ügyvédet titoktartási kötelezettség?⁵¹ „A Be. 10. § (1) bekezdése szerint, ha törvény eltérően nem rendelkezik, az ügyvédi tevékenység gyakorlóját nem terheli titoktartási kötelezettség azon ügyfél irányába, akinek a javára végzett ügyvédi tevékenység keretében az ügyvédi titok a tudomására jutott. Ha az ügyvédi titok tárgya másik ügyvédi tevékenységet gyakorló személytől kapott információ, ezt az ügyvédi tevékenység gyakorlója az ügyben érintett saját ügyfele számára akkor nem tárhatja fel, ha az információt átadó ezt kifejezetten megtiltotta. A kamarai jogtanácsost és a jogi előadót nem terheli titoktartási kötelezettség azon munkáltatója irányában sem, amellyel fennálló munkaviszonya keretében az ügyvédi titok a tudomására jutott, továbbá e munkáltatója, illetve az ügyfele által meghatározott személyek irányába sem.

(2) Az ügyvédi iroda titoktartási kötelezettsége az iroda tagjaira is kiterjed, azonban a tagokat egymással szemben nem terheli titoktartási kötelezettség. Ha a törvény az ugyanazon ügyfél vagy egymással ellenérdekű ügyfelek számára együttesen végezhető tevékenységeket korlátozza, de ügyvédi iroda megbízása esetében megengedi, hogy a megbízásokat az iroda különböző tagjai ellássák, e tagok egymással szemben is titoktartásra kötelesek és biztosítaniuk kell, hogy az iroda ugyanazon alkalmazottja vagy megbízottja az érintett ügyek közül csak az egyikkel kapcsolatosan vehessen részt a feladat ellátásban.

(3) Az ügyvédi tevékenység gyakorlóját nem terheli titoktartási kötelezettség alkalmazottjával szemben.

(4) Az ügyvédi tevékenység gyakorlóját nem terheli titoktartási kötelezettség a helyettes ügyvédjével szemben, valamint – az általuk nyújtott szolgáltatás nyújtásához szükséges mértékben – az alábbi személyek irányában:

a) az ügyvédi titkot tartalmazó adathordozó tárolását, archiválását, őrzését vagy az abban foglalt adatok feldolgozását végző személy, valamint az ügyvédi tevékenység gyakorlója által adatfeldolgozóként igénybe vett más közreműködő,

⁵¹ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (Üttv. 9-12. §)

- b) az ügyvédi tevékenység gyakorlója számára számviteli szolgáltatást nyújtó személy,
- c) azok az ügyvédi megbízás teljesítésében közreműködő személyek, illetve a megbízás teljesítéséhez kapcsolódóan igénybe vett egyéb személyek, akiknek közreműködését, illetve igénybevételét az ügyfél jóváhagyta,
- d) a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról szóló törvény szerinti belső visszaélés-bejelentési rendszer (a továbbiakban: belső visszaélés-bejelentési rendszer) működtetője.

Az ügyvédi titoktartási kötelezettségnek a célja, az ügyfél és az ügyvéd közötti bizalom védelme, ami a jogállamiság egyik alappillére.⁵² „A Be. 11. § (1) Az ügyvédi titoktartási kötelezettség a 10. § (3) és (4) bekezdése alapján az ügyvédi titok megismerésére jogosult személyekre is kiterjed.

- (2) A kamarai szervek és tisztségviselők az e törvényben meghatározott feladat- és hatáskörük gyakorlása során megismert ügyvédi titkot kötelesek megtartani.
- (3) A bíróságok és hatóságok az eljárásuk során megismert ügyvédi titkot – az eljárásukra vonatkozó törvényben meghatározott keretek között – kezelhetik és használhatják fel.

Az ügyvédi titok jelentősége rendkívül nagy, hiszen ez a jogintézmény nemcsak az egyéni ügyfelek érdekeit védi, hanem a jogállamiság, a tisztességes eljárás és az igazságszolgáltatás zavartalan működésének is alapköve. „A Be. 12. § (1) Az ügyvédi titokkal az ügyfél vagy jogutódja jogosult rendelkezni.

- (2) Az e törvény szerinti fegyelmi és hatósági ügyben, az eljárás lefolytatásához szükséges körben az ügyvédi tevékenység gyakorlója az eljáró kamarai szervek és bíróság előtt az ügyvédi titkot feltárhatja.
- (3) Az ügyvédi tevékenység gyakorlója az ellene indult büntetőeljárásban a védekezéshez való jogának érvényesüléséhez szükséges mértékben az ügyvédi titkot feltárhatja.
- (4) Az ügyvédi tevékenység gyakorlója a nem az ügyfele által a sérelmére vagy az ügyfele sérelmére elkövetett bűncselekmény felderítéséhez és bizonyításához szükséges mértékben – az ügyfele sérelmére elkövetett bűncselekmény esetében az ügyfele hozzájárulásával – az ügyvédi titkot feltárhatja.
- (5) Az ügyvédi titokról rendelkezni jogosult kérelmére, kezdeményezésére az ügyvédi titoktartásra kötelezett ellen indult bírósági, hatósági vagy más közhatalmi eljárásban az

⁵² A büntetőeljárásról szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (Üttv. 9-12.§)

ügyvédi titoktartásra kötelezett a védekezéshez szükséges mértékben az ügyvédi titkot feltárhatja. Az ügyvédi titkokról szóló cikkek. [...⁵³]

A vallási titokkal kapcsolatosan meg kell jegyezni, hogy ez az összefoglaló kifejezés minden vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagjára és minden egyházi személyre kiterjed azon tények vonatkozásában, amire a hivatásánál fogva titoktartási kötelezettsége áll fenn.⁵⁴

Arra nézve, hogy ki tekinthető egyházi személynek a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. tv. határozza meg. Az egyházi személy a bevett (elismert) egyház belső szabályában meghatározott, az egyházi jogi személy szolgálatában álló, egyházi szolgálatot sajátos egyházi munkaviszonyban, szolgálati viszonyban vagy egyéb jogviszonyban teljesítő természetes személy. Az egyházi személy kizárólag csak arra a bizonyítandó tényre nem hallgatható ki, amire hivatásánál fogva – a hitéleti ténykedésével összefüggésben – titoktartási kötelezettsége áll fenn.

Továbbá, az egyház vezető személyének vagy hivatalának a megkeresésével dönthető el, hogy a bizonyítandó tényre vonatkozó tudomás titoktartási kötelezettség alá esik e vagy sem. A gyónási titok az egyházi személy titoktartási kötelezettségének tipikus esete.

Fontos figyelembe venni a testi vagy szellemi állapotot is, hiszen csak az tanúskodhat, aki képes a körülötte zajló történések, jelenségek észlelésére és az észlelések emlékképként való megőrzésére, rögzítésére vagy a mástól szerzett jelenségekre/történésekre vonatkozó információk emlékezetben tartására. Akinek ez a képessége hiányzik, az nem lehet tanú.

A tanúskodási képesség hiányának megállapítása objektív és szubjektív feltételektől függ. Objektíve függ a kihallgatni kívánt személy fogyatékoságától. A testi fogyatékoság önmagában még nem alapozza meg a vallomástételi képesség hiányára vonható következtetést, kivéve akkor, ha az valóságos összefüggésben van a releváns történés (tény) észlelésének a lehetőségével vagy módjával. A mozgáskorlátozott személy pl. szabadon,

⁵³ MOLNÁR Adél: Ügyvédi titok, ügyfélbizalom – Ügyvédek lapja: Magyar Ügyvédi Kamara folyóirata, 2024. (63. évf.) 6. sz. 32-33. oldal

⁵⁴ BARTKÓ Róbert, ELEK Balázs, FANTOLY Zsanett, HERKE Csongor: *A Büntető Eljárásjog Tankönyve* – Orac Kiadó Kft., Budapest, 2024, 144. oldal

minden további ok nélkül kihallgatható az általa hallottakról vagy látottakról, tanúvallomást tehet a vak ember is az általa hallottakról, csak a „látottakról” kizárt a kihallgatása. Szubjektíve függ az eljáró bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóságnál szolgálatot ellátó személy (hatóság) megítéléstől függ a vallomástételi képtelenség megállapítása, mégpedig attól, hogy a hatóság a testi-szellemi fogyatékoságot olyan mértékűnek értékeli-e, amiből nyilvánvalóan az következik, hogy a tanú nem tud helyes – a valóságot tükröző – vallomást tenni.

A tanú indítványára a megjelenésével felmerült költséget a jogszabályban meghatározott mértékben az eljáró bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság megállapítja és megtéríti. Viszont erről a tanút az idézésben, valamint a kihallgatásának befejezésekor tájékoztatni kell. Illetve, a tanú érdekében meghatalmazott ügyvéd járhat el, ha a tanú a jogairól való felvilágosítás céljából ezt szükségesnek tartja. A tanút erről az idézésében tájékoztatni kell.

A testi vagy szellemi állapota miatt tanúzásra képtelen személlyel kapcsolatosan, fontos kitétel a „nyilvánvalóság”, ami azt jelenti, hogy ezek a tanúk csak akkor tartoznak tanúzási tilalom alá, ha a testi vagy szellemi fogyatékoságuk miatt nem várható tőlük helyes vallomás. Például a gyengén látó még lehet tanú (az egy másik dolog, hogy a vallomása mennyiben áll összhangban a többi bizonyítékkal és mennyire fogják figyelembe venni az általa mondottakat), addig a vak (teljesen látásképtelen) személy nem tud vallomást tenni arról, amit nem láthatott. Az adott testi állapotnak csak az adott bizonyítandó tény vonatkozásában van jelentősége. Tehát a látássérült sok esetben még pontosabb vallomást is tud tenni azzal kapcsolatosan, amit hallott, tekintettel arra, hogy az átlagembernél a hallás kifinomultabbá válik. Akár szakértő útján is lehet igazolni azt, hogy a tanú testi vagy szellemi állapot mennyiben befolyásolja a tanúzási képességét (azaz, hogy emiatt kétségtelenül nem várható helyes válasz).⁵⁵

⁵⁵ BARTKÓ Róbert, ELEK Balázs, FANTOLY Zsanett, HERKE Csongor: *A Büntető Eljárásjog Tankönyve* – Orac Kiadó Kft., Budapest, 2024, 144. oldal

4.3.1: A tanúzási tilalom és annak jogi következményei. A jogeset bemutatása:

„A Be. 170. § (1) bekezdés a/ pontja szerinti tanúzási tilalom értelmezése [Be. 43. § (1) bekezdés h/ pont; Be. 169. § (1) bekezdés a/ és b/ pont; Be. 170. § (1) bekezdés a/ pont; Be. 172. § (1) bekezdés].⁵⁶

A törvényszék az előtte folyamatban lévő büntetőügyben a 2022. január 7. napján 9 órára kitűzött tárgyalásra tanúként idézte dr. K. O.-t.

A tárgyaláson a tanú - a 2021. augusztus 8-án kelt beadványában foglaltakra hivatkozással - törvényes figyelmeztetéseket követően a vallomástételt a Be. 169. § (1) bekezdés a) pontjára és a Be. 170. § (1) bekezdés a) pontjára, továbbá az Ütv. 9. § (3) bekezdésére hivatkozással megtagadta. Előadta, hogy a vádbeli időben - 2018. május 9. napján - a III.r. vádlott védője volt a B. törvényszék előtt ugyancsak kábítószer-kereskedelem miatt folyó büntetőügyben, de egyben magánemberként érzelmi kapcsolatban is állt III.r. vádlottal. Emiatt nem tudja szétválasztani, hogy bizonyos dolgokról milyen minőségben szerzett információkat. Hangsúlyozta azt is, hogy az ügyvédi törvény is szigorúan tiltja a tanúkénti vallomástételét, amely alól - miután védőként megismert ügyvédi titokról van szó - a vádlott sem adhat felmentést.

Előadta, hogy a jelen eljárás tárgyát képező cselekménnyel összefüggésben - a büntetőügy elkülönítése folytán - a Sz. Járási Ügyészség vádirata alapján vele szemben a Btk. 282. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző bűnpártolás vétsége miatt a B. Járásbíróságon büntetőeljárás van folyamatban. A tanú úgy nyilatkozott az írásbeli beadványában foglaltakat fenntartva, hogy az utóbbi eljárásban gyanúsítottként tett vallomásának ismertetéséhez hozzájárul, ennél többet a jelen ügyben tanúként sem tudna előadni.

Az elsőfokú bíróság a tanú vallomástételét megtagadó nyilatkozatát végzésével elfogadta és a tanú kihallgatásától eltekintett. Az elsőfokú bíróság végzése ellen az ügyész jelentett be fellebbezést, majd dr. K. O. a B. Járásbíróság előtt gyanúsítottként tett vallomásának ismertetését indítványozta, melynek az elsőfokú bíróság eleget tett, illetve a tanú korábbi írásbeli beadványát is ismertette. A fellebbviteli főügyészség átiratában az ügyészi fellebbezést fenntartotta. Továbbá, rámutatott arra is, hogy a felterjesztett iratok tartalmából megállapíthatóan dr. K. O. a jelen eljárásban - ahogy erre sem ő maga, sem pedig a III.r. vádlott sem hivatkozott - nem volt a III.r. vádlott védője, így nem illette őt meg a Be. 170.§ (1) bekezdés a) pontja alapján a vallomástétel megtagadásának joga. A tanú kihallgatása a

⁵⁶ ÍH 2023.45 A feltétlen tanúzási tilalom kritériumainak értelmezése

jelen eljárásban olyan eseményekre vonatkozna, amelyekkel kapcsolatban ellene ugyancsak büntetőeljárást indult, melyre figyelemmel esetében a Be. 172. § (1) bekezdése alapján áll fenn a vallomástétel megtagadásának lehetősége, vagyis azokkal a kérdésekkel kapcsolatban tagadhatja meg a vallomástétel, amelyekkel önmagát bűncselekmény elkövetésével vádolná. A fellebbviteli főügyészség álláspontja szerint azonban a vallomástétel ezen relatív akadályát az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta, amikor erre a tanút nem figyelmeztette. Ezek alapján azt indítványozta, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését a Be. 609. § (1) bekezdése alapján helyezze hatályon kívül és utasítsa az elsőfokú bíróságot a tanú ismételt kihallgatására azzal, hogy figyelmeztesse őt a Be. 172. § (1) bekezdése szerinti vallomástétel megtagadásának lehetőségére. Az ítéletábra álláspontja szerint az ügyészi fellebbezés - részben eltérő indokok alapján - alapos. Tévedett az elsőfokú bíróság, amikor dr. K. O. tanú tekintetében a nyilatkozata alapján a Be. 169. § (1) bekezdés a) pontja szerinti - helyesen - vallomástételi tilalmat állapított meg, amelyre figyelemmel a tanú kihallgatását mellőzte.⁵⁷

Kétségtelen, hogy a védő és a tanú jogállása ugyanazon büntetőeljárásban összeegyeztethetetlen, a védő tanúként történő kihallgatása kizárt minden olyan bizonyítandó tényre, amelyre vonatkozó tudomása a védői pozíciójából származott, ilyen tények közlésére védelem sem adhat felhatalmazást, a védői titoktartás ugyanis az adott eljárásjogi pozícióhoz kapcsolódik. Viszont jelen esetben nem erről van szó.

A rendelkezésre álló iratok tartalma, de a tanú és a III.r. vádlott nyilatkozataiból is megállapítható, hogy dr. K. O. a jelen eljárásban védői tisztséget soha nem töltött be, ellenkezőleg: a vádbeli eseményekkel kapcsolatban gyanúsítottkénti kihallgatását követően ügyének elkülönítése mellett vele szemben is büntetőeljárás indult. Tehát megállapítható az, hogy a 2018. május 9-i - azaz a jelen ügyben vád tárgyává tett - cselekményről, annak részleteiről nem, mint védő szerzett tudomást, sőt, annak nem egyszerűen csak tanúja volt, hanem a vád szerint elkövetőjévé is vált, amely eleve kizárja a jelen ügyben védői minőségének a lehetőségét. Mindezért a III.r. vádlott az ügyvel kapcsolatban nem közölhetett a tanúval, mint védővel olyan információkat, amelyre nézve a tanú vallomástételének abszolút akadály megállapítható lenne, köztük a jelen eljárás tárgyát képező bűncselekmény során, és azt követően sem jogi jellegű, sem magán kapcsolat nem állt fenn.

⁵⁷ ÍH 2023.45 A feltétlen tanúzási tilalom kritériumainak értelmezése

A védői minőség, mint feltétlen tanúzási tilalom valójában a terhelt védekezési jogának garanciális érvényesítésével függ össze. Azt szolgálja, hogy minden olyan információ, amelyet a terhelt a védőjével egy múltban megtörtént cselekmény kapcsán közölt, köztük maradjon, ekként elősegítve az ügyben a védekezést is, és így a védő semmilyen körülmények között ne válhasson bizonyíték-forrássá, ez ugyanis a védekezési jog kijátszását jelentené. Nyilvánvalóan, ha rendkívüli helyzet következik be, mint például a védő egyben magánjellegű kapcsolatban is áll a terhelttel, a terhelt által a múltban elkövetett cselekmények kapcsán közöltek nem feltétlenül különíthetők el a magánjellegű közlésektől, így ilyen helyzetekben nem is lehet alappal kétségbe vonni a megtagadási okra hivatkozást. Azonban ettől élesen elválnak az, ha a magánjellegű kapcsolat során egyidejűleg, együtt valósítanak meg valamely bűncselekményt. Ilyen esetekben a büntetőeljárás még meg sem indult akkor, mikor annak tényeiről tudomást szerzett, elkövetői minősége pedig az ügyben későbbi védőkénti eljárás lehetőségét is kizárja a Be. 43. § (1) bekezdés h) pontja alapján akkor, ha ő maga is az ügygel összefüggő más ügyben terheltként vesz vagy vett részt.⁵⁸

Mindezekre tekintettel a jelen ügygel kapcsolatban a Be. 170. § (1) bekezdés a) pontjában írt követelmények nem teljesülnek, a tanút legfeljebb a III.r. vádlott korábbi bűncselekményei kapcsán illeti meg e jog, amelyeknek terheltje nem volt és amelyekről - a köztük fennállt magánjellegű kapcsolatra is figyelemmel, attól elkülöníthetetlenül - valóban akár védőként is ismereteket szerezhetett. Ellenben a tanú tekintetében a vallomástétel Be. 172. § (1) bekezdése szerinti relatív akadálya kétségtelenül megállapítható. Azonban - szemben a fellebbviteli főügyészség észrevételével - az elsőfokú bíróság a tanút a törvényi előírásoknak megfelelően erre nézve is figyelmeztette, emellett és ennek ellenére is a tanú úgy nyilatkozott, hogy a Be. 177. § (5) bekezdésére figyelemmel a Be. 527. § (1) bekezdés b) pontja értelmében - bár ehhez a hozzájárulásának hiányában is törvényes lehetősége volt az elsőfokú bíróságnak - a gyanúsítottkénti kihallgatása során tett vallomásának ismertetéséhez hozzájárul, azt változatlanul fenntartja, annál többet nem tud elmondani az ügygel kapcsolatban. Ennek a vallomásnak az ismertetése ügyészi indítványra meg is történt. Ettől eltekintve is, tényszerűen megállapítható, hogy az elsőfokú bíróság azzal, hogy a tanú - egyébként ügyészség által indítványozott személyes kihallgatása során - olyan vallomástételi abszolút akadályt állapított meg, amely nem állt fent, a büntetőeljárásban résztvevő személyek eljárási jogait lényegesen korlátozta.

⁵⁸ ÍH 2023.45 A feltétlen tanúzási tilalom kritériumainak értelmezése

Az előzőekben megjelölt eljárási szabálysértés orvoslása ezért másként nem, csak a tanú ismételt, az eljárási pozíciójának megfelelő törvényes figyelmeztetés mellett történő kihallgatásával lehetséges.”⁵⁹

Kétféle szabály érvényesül a titoktartási kötelezettségek esetén: A magántitok (köz megbízási/foglalkozási titok) kapcsán eldöntheti a tanú, hogy tesz-e vallomást vagy sem. A köztitoknál (a minősített adatok vonatkozásában) pedig, mindaddig nem tehet vallomást a tanú, amíg nem oldották fel a titoktartás alól. Viszont, ha feloldják a titoktartás alól, akkor mind a magántitok és mind a köztitok esetén is köteles vallomást tenni.⁶⁰

A foglalkoztatási titok a tanú vallomástételének akadályai között és a munkajogban olyan információkat jelent, amelyek a munkavállaló és a munkaadó közötti munkajogi viszonyban keletkeznek és amelyek nyilvánosságra hozatalát a munkavállaló érdekei vagy a munkaadó titokvédelme indokolják. A foglalkoztatási titok védelmét a munkavállaló jogai, valamint a munkahelyi bizalom és a magánélet védelme érdekében biztosítja a jogrendszer. A tanú vallomástételének akadályai között a foglalkoztatási titok olyan helyzetekre vonatkozik, amikor a tanú, aki munkavállaló, bizonyos információk megosztását megtagadhatja, ha azok a munkáltatóval vagy a munkavégzés során megszerzett titkokkal kapcsolatosak.

A foglalkoztatási titok és a tanúvallomás: A tanúvallomás során, ha a tanú munkavállaló és a vallomás során olyan információkra lenne szükség, amelyek a munkáltatójával vagy a munkahelyi titokkal kapcsolatosak, akkor a foglalkoztatási titok védelme érdekében a tanú megtagadhatja a vallomástételt. A tanú vallomásának megtagadása ebben az esetben a munkavállaló jogainak védelmét szolgálja.

A foglalkoztatási titok védelme a magyar jogban: A törvény szerint a tanú (akinek a vallomása titoktartási kötelezettséget sértene) nem köteles felfedni a munkáltatójával kapcsolatos, titokvédelmi kötelezettség alá eső információkat, ha annak a felfedése jogsértést eredményezne.⁶¹

⁵⁹ Fővárosi Ítéletábla 5.Bpkf.10.105/2022/4.

⁶⁰ BARTKÓ Róbert, ELEK Balázs, FANTOLY Zsannett, HERKE Csongor: *A Büntető Eljárásjog Tankönyve* – Orac Kiadó Kft., Budapest, 2024, 145. oldal

⁶¹ Foglalkoztatási titok védelme a Büntetőeljárás Törvény (Be.) 167. §-ában található

Különböző típusú foglalkoztatási titkok léteznek:

Munkahelyi titkok: Ezek azok az információk, amelyeket a munkavállaló a munkahelyén szerzett és amelyek üzleti titkokat, munkahelyi folyamatokat, szellemi tulajdont vagy egyéb, a munkáltató érdekeit érintő adatokat tartalmaznak.

Szerződéses titok: Amennyiben a munkavállaló és a munkáltató között titoktartásra vonatkozó megállapodás (pl. versenytilalom, üzleti titok) jön létre, akkor a munkavállaló ezen kötelezettségek betartására is köteles és nem oszthatja meg ezeket az információkat másokkal, így a bíróság előtt sem.

A foglalkoztatási titok védelme tehát azt jelenti, hogy ha a tanú munkavállaló és vallomása során olyan információkat osztana meg, amelyek a munkahelyi titkokra vonatkoznak (pl., munkáltatói titok, üzleti titok,), akkor a törvény lehetővé teszi számára, hogy megtagadja a vallomás megtételét. A cél a munkavállaló jogainak és a munkaadó titkainak védelme, viszont a bíróság mérlegelheti a titok felfedésének szükségességét az ügy szempontjából.

A köz megbízási titok azok az információk, amelyek egy közfeladatot ellátó személy vagy szerv (például köztisztviselő, közalkalmazott vagy más közszolgáltató) számára a munkája vagy feladatai során kerülnek a birtokába és amelyek nyilvánosságra hozatalát a törvény védi, mivel az olyan személyek vagy szervezetek érdekeit sérthetné, akik a közfeladatot ellátóval kapcsolatban állnak.

A köz megbízási titok védelme azért fontos, mert biztosítja, hogy azok az adatok, amelyek közfeladatok ellátása során keletkeznek, ne veszélyeztessék az érintettek jogait vagy érdekeit és ne kerüljenek illetéktelen kezekbe.

A Be.167. §-a kimondja, hogy a tanú nem köteles olyan információkat felfedni, amelyek a köz megbízási titok védelme alá esnek. Ha egy tanú közszolgáltató, közfeladatot ellátó személy és vallomása olyan adatokat tartalmaz, amelyek köz megbízási titoknak minősülnek, akkor a tanú megtagadhatja a vallomástételt ezen információk felfedése alól.⁶²

Mikor alkalmazható a köz megbízási titok védelme?

⁶²BÉRCZES Viktor: *A magántitok büntetőjogi védelmének értelmezési sémái* – Jogtudományi Közlöny, 2017. (72. évf.) 9. sz. 349-402. oldal

A köz megbízási titok védelme akkor érvényesülhet, ha a tanú köz feladatot ellátó személy és a vallomásában olyan adatokat kellene megosztania, amelyek:

- köz szolgáltató tevékenységük során kerültek birtokába,
- valamilyen köz feladat végrehajtásával kapcsolatosak (pl. önkormányzati alkalmazott, köz szolgáltató munkatársa stb.),
- az adatok védelme jogszabályok alapján kötelező.

A köz megbízási titok nemcsak az állami vagy önkormányzati szerv munkatársaira vonatkozhat, hanem minden olyan személyre is, aki köz feladatot lát el és az adott köz feladat során titkos adatokat vagy információkat kezel.

Tehát, a köz megbízási titok olyan titoktartási kötelezettséget jelent, amely a köz feladatot ellátó személyekre vonatkozik és amelynek célja az információk védelme. A tanú vallomástételének akadályai között a köz megbízási titok védelme azt jelenti, hogy a tanú, ha köz feladatot lát el, nem köteles olyan információkat megosztani, amelyek köz megbízási titoknak minősülnek.

Az önvád tilalmánál (ha a tanú akár magát vagy akár a hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná) akkor meg kell jegyezni, hogy vannak olyan esetek, ahol nem érvényesül a mentesség (a tanúnak vallomást kell tennie például – tevékeny megbánással összefüggő feltételes ügyészi felfüggesztés, együttműködés, egyezségkötés esetén), de ilyenkor a Be. kizárja az új vallomásra alapított perújítás lehetőségét.⁶³

Az önvád tilalmának az alapvető célja, hogy megvédje a tanúkat attól, hogy kényszerítsék őket arra, hogy saját maguk ellen valljanak és ezzel önállóan terheljék magukat jogi felelősséggel. A Büntetőeljárás Törvény (Be.) kimondja, hogy a tanú nem köteles olyan vallomást tenni, amely saját magát bűncselekmény elkövetésével vádolná. Ez a szabály biztosítja, hogy senkit ne lehessen kényszeríteni arra, hogy saját magát vádolja meg vagy bizonyítsa be, hogy bűncselekményt követett el. Az önvád tilalma tehát a tanú jogait védelmezi azáltal, hogy kizárja azt a lehetőséget, hogy őt vallomásra kényszerítsék, amely az ő jogi hátrányát eredményezhetné.

⁶³ BARTKÓ Róbert, ELEK Balázs, FANTOLY Zsanett, HERKE Csongor: *A Büntető Eljárásjog Tankönyve* – Orac Kiadó Kft., Budapest, 2024, 145. oldal

A médiatartalom-szolgáltató fogalma a tanúvallomás akadályainál általában arra vonatkozik, hogy bizonyos személyek, akik médiatartalmakat szolgáltatnak (például rádiósok, újságírók, televíziós szakemberek stb.), bizonyos esetekben mentesülhetnek a vallomás megtételének kötelezettsége alól, ha a vallomás során olyan információkat kellene feltárniuk, amelyek a munkájuk során szerzett titkaikat érinthetik. Ez a szabály a sajtószabadság és az újságírói munka védelmét célozza, biztosítva, hogy a médiatartalom-szolgáltatók ne legyenek kényszerítve olyan vallomásra, amely veszélyeztetné az általuk védett információk titkosságát és ezzel az újságírás szabadságát. A Be. 2017. évi XC. törvény értelmében a médiatartalom-szolgáltatók vallomásának megtagadása akkor lehetséges, ha azok az információk, amelyek birtokában vannak, a sajtó szabadságát vagy az újságírói titkot védik.

Viszont a médiatartalom-szolgáltatónak a 3 évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény kapcsán fel kell tárnia az informátor személyét, ha mással nem pótolható az ettől várható bizonyíték és ha kiemelkedő a bűncselekmény felderítéséhez fűződő érdek (az informátor védelméhez fűződő érdeket meghaladja).

4.3.2 A tanúzási mentesség és annak jogi következményei. A jogeset bemutatása:

„A tanúzási mentességgel kapcsolatban az elsőfokú eljárásban megvalósult eljárási szabálysértés nem feltétlenül eredményezi az ítélet hatályon kívül helyezését. A másodfokú bíróság ugyanis bizonyítás felvételével orvosolhatja a szabályszegést [Be. 351. § (1) bek.].⁶⁴ A 2008-as eljárási törvény alatt született döntés, viszont a megállapításai a mai napig érvényesek a Be. szerint. A régi Btk. szerint értelmezhető az alábbi jogeset:

A megyei bíróság a 2006. november 15-én meghozott - és az ítélet tábla ítélete folytán 2007. március 7-én jogerőre emelkedett - ítéletével az I. r. terheltet társtettesként, folytatólagosan, hivatalos személy által bünszövetségben, üzletszerűen elkövetett vesztegetés bűntette miatt 3 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év közügyektől eltiltásra, valamint 150 000 forint pénzmellékbüntetésre, J. T. Zs. II. r. terheltet társtettesként, folytatólagosan, hivatalos személy által bünszövetségben, üzletszerűen megvalósított vesztegetés bűntette miatt 2 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év közügyektől eltiltásra, továbbá 100 000 forint pénzmellékbüntetésre, B. Zs. II. r. terheltet 2 rendbeli társtettesként, folytatólagosan, hivatalos személy által bünszövetségben, üzletszerűen elkövetett vesztegetés bűntette miatt

⁶⁴ EH 2008.1763

- halmazati büntetésül - 4 év börtönbüntetésre, 3 év közügyektől eltiltásra és 150 000 forint pénzmellékbüntetésre, J. I. IV. r. terheltet 2 rendbeli társtettesként, hivatalos személy által bűnszövetségben, üzletszerűen véghezvitt vesztegetés büntette miatt - ugyancsak halmazati büntetesként - 2 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év közügyektől eltiltásra és 100 000 forint pénzmellékbüntetésre, P. R. VI. r. terheltet pedig társtettesként, hivatalos személy által bűnszövetségben, üzletszerűen elkövetett vesztegetés büntette miatt 2 év börtönbüntetésre, 3 év közügyektől eltiltásra, továbbá 100 000 forint pénzmellékbüntetésre ítélte. Ugyanakkor az I. r. terheltet érintően 171 500 forint, a II. r. terhelttel kapcsolatosan 176 000 forint, a III. r. terhelt tekintetében 361 000 forint, a IV. r. terhelt vonatkozásában 61 000 forint vagyonekobzást is elrendelt.⁶⁵

A megállapított tényállás a következőket tartalmazza:

Az I. r., a II. r., a III. r., a IV. r. és a VI. r. terhelt, valamint a VII. és VIII. r. terhelt 2002-től a K.-i Vámhivatal, majd a Z.-i Vámhivatal állományában pénzügyőrként teljesített szolgálatot és vámügyintézési feladatokat látott el. A Kft. képviselői azért, hogy a vámügyintézés gördülékenyen és minél gyorsabban folyjon - a vámkezelő pénzügyőr terheltek részére - általuk előre meghatározott és egyeztetett - összegeket fizettek ki. Az összeg, amelyet a pénzügyőrök kértek, az egyes vámeljárásokban az áru jellegétől és az azt szállító járművek nagyságától függően 2000 és 20 000 forint között volt, azt a terheltek egymás között elosztották, annak tudatában, hogy a vámkezelés elvégzéséért és gördülékeny lefolytatásáért kapják. A vámkezelést végző terheltek a munkavégzéssel együtt a pénz átvételét és elosztását is megszervezték maguk között.⁶⁶

Ilyen módon 2003. I. félévében (1. tényállás) a II., III. és IV. rendű terhelt előbb 5 darab, azután 2 darab, majd további 2 darab aratógép vámkezeléséért összesen 120 000 forintot kért és kapott, mely összeget egymás között - ismeretlen arányban - szét is osztották.

A Kft. képviselői az elvégzett vámkezelésekért 2003 májusában és júniusában a II. r. terhelt részére (2. alatti tényállás) 56 000 forintot, a IV. r. terhelt részére pontosan meg nem határozható összeget, míg a III. r. terhelt részére 58 000 forintot adtak át.

A III. r. terhelt (5. tényállás) 2004. június 2-án 25 000, 2004. június 18-án (6. alatti cselekmény) 40 000, 2004. június 27-én (7. tényállás) 60 000, 2004. október 8-án (9. tényállás) 57 000 forintot vett ugyanilyen módon át. A vámkezelések elvégzése fejében a IV. rendű terhelt (8. tényállás) 2004. szeptember 17-én 61 000, az I. r. terhelt 2004. november

⁶⁵ EH 2008.1763

⁶⁶ Nyíregyházi Törvényszék B.124/2006/20.

5-én (10. tényállás) 22 000, 2004. november 12-én (11. alatti tényállás) 28 000, 2004. december 3-án (12. tényállás) 56 000, végül 2004. december 18-án (13. tényállás) 65 000 forintot vett át a Kft. ügyintézőjétől. A terheltek valamennyi esetben a megkapott összeget ismeretlen társaikkal, ismeretlen arányban szétosztották.⁶⁷ Az említett cselekmények során az I. r. terhelt összesen 4 alkalommal 171 500, a II. r. terhelt 2 esetben 176 000, a III. r. terhelt 6 alkalommal 361 000, a IV. r. terhelt 2 esetben 61 000 forintot, míg a VI. r. terhelt meg nem határozható alkalommal, de legalább egyszer ismeretlen összeget vett át. A jogerős ügydöntő határozat ellen az I., II., III., IV. és VI. r. terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontjára alapozottan. Álláspontja szerint a bűnszövetség megállapítása szabálysértő, minthogy csupán két - az 1. és 2. pontban megjelölt - esetben lehet szó több terhelt tényleges szerepéről. Az irányadó tényállás nem tartalmaz egyértelmű adatot a pénzösszeg szétosztására és a bűncselekmények megszervezésére sem. Téves viszont a társtettség felrovása is, mivel a 2. alatti cselekmény kivételével erre nincs ténybeli alap. A VI. r. terhelt egy, II. r. és a IV. r. terhelt összesen két alkalommal vett át pénzt, ebből viszont az üzletszerű elkövetésre - mint bűnözésre irányuló életformára - nem vonható következtetés. A cselekmények téves jogi minősítése pedig törvénysértő büntetés kiszabásához vezetett.

Három tanú kihallgatása során az elsőfokú bíróság megsértette a Be. 82. §-ában foglalt szabályokat.⁶⁸ E perjogi szabálysértést a másodfokú bíróság a tanúk ismételt meghallgatásával nem, hanem csak olyan módon orvosolhatta volna, hogy az említett tanúk nyilatkozatát kirekeszti a bizonyítékok köréből, majd ennek függvényében értékeli a bizonyítékokat vagy az elsőfokú bíróságot ennek tekintetben új eljárásra utasítja.

Ki kellett volna rekeszteni a bizonyítékok sorából a bíróságnak a jogszabály ellenesen fogantatosított felismerésre bemutatás eredményét is. Ugyanakkor több olyan cselekményt is a terheltek terhére rótt a bíróság, amelyek időpontjában nem voltak szolgálatban, nem foglalkozott viszont a vegyi csapda telepítésével kapcsolatos szemlejegyzőkönyvvel és szakértői véleménnyel. Mindezekre tekintettel a védő elsődlegesen az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását és a megtámadott határozatok hatályon kívül helyezését, másodlagosan az enyhébb büntetés kiszabását és a jogi minősítés megváltoztatását kérte.

A Legfőbb Ügyészség az írásbeli nyilatkozatában - és a nyilvános ülésen jelen lévő képviselője is - a felülvizsgálati indítványt részben alaptalannak, részben kizártnak tartva a

⁶⁷ Debreceni Ítéletábrla Bf.14/2007/13.

⁶⁸ EH 2008.1763

megtámadott határozatok hatályban fenntartását indítványozta.⁶⁹ A felülvizsgálati indítvány részint törvényben kizárt, részint pedig nem alapos. A Be. 423. §-ának (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban a bíróság jogerős ügydöntő határozatában rögzített tényállás az irányadó, az nem támadható. Ebből az következik, hogy a Be. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontjában írt - anyagi jogi természetű - felülvizsgálati ok alapjául felhozott érvek is kizárólag az ítéleti tényállásra épülhetnek. Felülvizsgálatra eljárásjogi okból is lehetőség nyílik, de csupán a Be. 416. §-a (1)

bekezdésének c) és d) pontjában tételesen felsorolt szabályszegések esetén. A jelzett törvényhelyben nem szereplő egyéb perjogi szabálysértések viszont kívül esnek a felülvizsgálat keretein. Ez értelemszerűen vonatkozik a felülvizsgálati indítványnak a megalapozatlanság alátámasztásául megemlített kifogásaira, miként nem tartozik a felülvizsgálati okok közé a Be. 82. §-ában, illetve 122. §-ában írt szabályok esetleges megszegése sem. A fentiektől függetlenül téves a felülvizsgálati indítványnak az az álláspontja, amely szerint a tanúkihallgatás során vétett eljárás szabálysértést a másodfokú bíróság bizonyítás felvételével nem küszöbölheti ki.

A Be. 82. §-ának (2) bekezdése értelmében a tanút a kihallgatása elején a mentességi okokra és jogaira, ezt követően pedig - a Be. 85. §-ának (3) bekezdéséből kitűnően - a kötelezettségeire és a hamis tanúzás következményeire figyelmeztetni kell, melynek elmaradása esetén a tanú vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.⁷⁰

A Be. 353. §-ának (1) bekezdése azonban a másodfokú bírósági eljárásban a bizonyítás felvételét nem csak megalapozatlanság esetén teszi lehetővé, hanem akkor is, ha az az elsőfokú bírósági eljárásban megvalósult szabálysértés orvoslását eredményezheti. Az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére és a bíróság új eljárásra utasítására a Be. 375. §-ának (1) bekezdéséből következően ugyanis csupán olyan - a Be. 373. §-a (1) bekezdésének II. fordulatában fel nem sorolt, az eljárás lefolytatására, a bűnösség megállapítására, a minősítésre, illetőleg a büntetés kiszabására lényegesen kiható - eljárási szabálysértések miatt kerülhet sor, amelyek a másodfokú eljárásban nem orvosolhatók.

A tanúzási mentességgel kapcsolatos eljárási szabályszegés pedig a másodfokú eljárásban foganatosított bizonyítás révén általában orvosolható, hiszen, ha a tanú - a szükséges törvényi figyelmeztetés után - kijelenti, hogy a jegyzőkönyvben rögzített vallomását fenntartja és nem él a mentességi jogával, annak tartalma már értékelhető bizonyítékként.

⁶⁹ Kúria Bfv.901/2007/5.

⁷⁰ EH 2008.1763

Amennyiben a tanú él a mentességi jogával, korábbi vallomása valóban nem vehető bizonyítási eszközként figyelembe, amelynek következtében az elsőfokú bíróság ítélete megalapozatlanná válhat. Ebben - valamint abban az esetben, ha a szükségessé váló bizonyítás terjedelme meghaladja a másodfokú eljárás kereteit - a másodfokú bíróság természetesen hatályon kívül is helyezheti az elsőfokú ítéletet és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasíthatja. A Btk. 137. §-ának (7) pontja szerint bünszövetség létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el vagy ebben megállapodik és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet.

Az irányadó tényállásból a bünszövetség ezen törvényi ismérvei egyértelműen felismerhetők. A terheltek ugyanis - egymás között egyeztetve és a Kft. képviselőivel megállapodva - működésükkel kapcsolatban előre meghatározott összegű jogtalan előnyt kértek és fogadtak el. A megállapodás egy folyamatra, következésképpen több bűncselekmény véghezvitelére szólt és megszervezték az előny átvételét, s szétosztását is. A terheltek cselekményeit ekként korántsem az alkalomszerűség, hanem ellenkezőleg: a tervszerűség jellemezte, így a bünszövetségben elkövetés, mint a minősített esetet megalapozó körülmény felrovása törvényes. Ugyancsak helytálló az üzletszerűség megállapítása is.⁷¹

A Btk. 137. §-ának 9. pontja értelmében az üzletszerűség feltétele az ugyanolyan (vagy hasonló) bűncselekmények elkövetése révén történő rendszeres haszonszerzésre törekvés. Az üzletszerűség bűnelkövetésre berendezkedett életformát takar, amely azonban nem feltétlenül jelent fő megélhetési forrást, elegendő az is, ha az kiegészítő jövedelemként szolgál. A rendszeresség sorozatos elkövetést feltételez, amely megnyilvánulhat több bűncselekmény egymás után történő véghezvitelében, de nem kizárt egy bűncselekmény esetében sem, amennyiben bizonyítható, hogy nem elszigetelt cselekményről van szó, hanem az elkövető további, ugyanilyen vagy hasonló bűncselekmények elkövetésével tartósan kívánt jogtalan haszonhoz jutni. Mindez érvényes a VI. r. terhelt cselekményére is, hiszen összesen 9 darab aratógép - különböző időpontokban elvégzett - vámkezelésében vett részt, amelyek fejében először 50 000, azután 30 000, majd végül 40 000 forintot kértek és kaptak. A kifejtettek értelmében tehát a terheltek cselekményeinek a Btk. 250. §-a (1) bekezdésében meghatározott és a (3) bekezdés I. tételének II. fordulata szerinti hivatalos személy által, bünszövetségben és üzletszerűen elkövetett vesztegetés büntetékénti minősítése törvényes.

⁷¹ EH 2008.1763

A Btk. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontjából kitűnően a büntetés mértéke csak akkor vizsgálható felül, ha az a bűncselekmény törvénysértő minősítése vagy más anyagi jogi szabályszegés folytán vált törvénysértővé. Ez a helyzet azonban - minthogy a fentebb kifejtettekből következően a jogi minősítés helytálló - nem áll fenn. A terheltekkel szemben kiszabott fő- és mellékbüntetés tartama egyébként a hivatali vesztegetés alapesetére előírt törvényi tételkeretet alapul véve sem tekinthető törvénysértően eltúlzottnak. Mindezekre figyelemmel tehát annak vitatása, hogy a társtettség felrovása helyesen történt-e, a felülvizsgálat szempontjából közömbös, így ugyancsak nem képezheti felülvizsgálat tárgyát. Emiatt a Legfelsőbb Bíróság - nem adva helyt a felülvizsgálati indítványnak - a megtámadott határozatokat az I., II., III., IV. és VI. r. terhelt tekintetében a Be. 426. §-a alapján hatályukban fenntartotta.

E végzés ellen a fellebbezést és a felülvizsgálatot a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, illetve Be. 416. §-a (4) bekezdésének b) pontja, az indítvány megismétlésének lehetőségét pedig a Be. 418. §-ának (3) bekezdése és Be. 421. §-ának (3) bekezdése zárja ki.⁷²

5. A tanúvédelem fontossága

Az utolsó lehetséges lépcsőfok a tanúkihallgatás témakörében a tanúvédelem kérdése, hiszen előfordulhat az, hogy biztosítani kell a tanúk és a szakértők védelmét, akik fontos információkkal rendelkezhetnek a bűncselekményekről. Varga Zoltán szerint: „A tanúvédelem olyan jogi alapokon nyugvó gyakorlati intézkedések sorozata, amelyek lehetetlenné teszik, de legalább is megnehezítik a tanú erőszakos befolyásolását a vallomás megtételében”⁷³A célja, hogy megakadályozza a tanúk megfélemlítését, zaklatását vagy veszélyeztetését, ezáltal elősegítve az igazságszolgáltatás zavartalan működését. A tanúvédelem különösen olyan ügyekben válik fontossá, ahol az elkövetők vagy azok hozzátartozói befolyásolni próbálják a tanúkat, hogy ne tegyenek vallomást. Az ilyen típusú manipulációk akár a bírósági eljárások sikerességét is veszélyeztethetik. Fontos megjegyezni, hogy a védelemnek ki kell terjednie minden veszélyeztetett helyzetben lévő

⁷² Legf. Bír. Bfv. III. 901/2007.

⁷³ VARGA Zoltán: *A tanúvédelem (Magyar Jog)* – Orac Kiadó, Budapest, 2001, 268. oldal

tanúra. Függetlenül attól, hogy kisebb vagy komolyabb tárgyi súlyú bűncselekmény miatt folyik büntetőeljárás.⁷⁴

A tanúvédelem eszköztárának a széles választéka áll a hatóság rendelkezésére, viszont azt, hogy melyiket és mikor alkalmazzák a konkrét ügy körülményei határozzák meg. A tanút védelemben kell részesíteni a tanú akaratától függetlenül is, ha a törvényben írt feltételek megvalósultak. A tanú biztonságérzete szempontjából fontos kérdés, hogy a tanút mettől meddig illeti meg a védelem. Egyszerűen védett tanú esetében a legáltalánosabb a személyi adatok zártan kezelése, ami tulajdonképpen a büntető iratok selejtezéséig tart. Ebben az esetben, az adatokat az ügy irataitól elkülönítve, de nem a titkos ügykezelés szabályai szerint kezelik. A tanú nevének zártan kezelése kivételes esetben rendelhető el, amikor az azonosítás kizáráshoz kevés az, hogy a terhelt és a hozzátartozói, a védő csak a személyi adatait nem ismerik. A tanú hozzájárulása szükséges a személyi adatok zártan kezelésének a megszüntetéséhez. Csak az ügyben eljáró bíróság, ügyész, továbbá a nyomozóhatóság ismerheti meg a zártan kezelt adatokat.⁷⁵

Lehetnek olyan védelmi jellegű intézkedések is, amik értelemszerűen csak az adott eljárási cselekmény idejére szólnak, mint például a felismerésre bemutatása technikai lebonyolítása, a vádlott személyes jelenlétének a kihallgatás idejére történő mellőzése vagy a szembesítés mellőzése. Ha a tanút különösen védetté nyilvánítják, akkor ugyancsak az iratok selejtezéséig tart a folyamat. Végül pedig bizonyos esetekben a tanúvédelem a tanú haláláig is tarthat. Fontos, hogy az alkalmazott tanúvédelem mindig csak a konkrét büntetőügyre vonatkozhat, így aki az egyik ügyben különösen védetté nyilvánított tanúvá vált, ő a másik ügyben az általános szabályok szerint köteles tanúként közreműködni.⁷⁶

⁷⁴ SZABÓ Krisztián: *Tanúvédelem a Magyar Büntetőeljárásban* – Hvg-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, 32. oldal

⁷⁵ FARKAS Ákos, RÓTH Erika: *A büntetőeljárás* – CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012, 147. oldal

⁷⁶ VARGA Zoltán: *A tanú a büntetőeljárásban* – Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009, 107. oldal

6. Összegzés

A tanúvallomás a büntetőeljárás egyik legizgalmasabb témakörévé vált a számomra. A tanulmányaim során már sok információval gazdagodtam ezzel a témával kapcsolatosan, de most, hogy egy kicsivel mélyebbre ástam magam, így sikerült jobban átlátnom és teljesebb képet kapnom arról, hogy hogyan is épül fel egy tanúvallomás. A tanúvallomások rendkívüli jelentőséggel bírnak, hiszen nélkülük nem lenne lehetséges a teljes kép megértése. Minden egyes vallomás segít abban, hogy helyes döntéseket hozzanak, hogy az igazságot minél pontosabban megismerjék. Nemcsak a tényeket támaszthatják alá, hanem esetenként azokat meg is cáfolhatják. Egy tanú vallomása segíthet megerősíteni vagy ellentmondásba hozni a gyanúsítottak, más tanúk vagy a nyomozók által közölt információkat. Így a tanúvallomások fontos eszközként szolgálnak a bizonyítékok értékelésében és a bűncselekmények körülményeinek tisztázásában. A büntetőeljárás során a tanúvallomások segítenek abban is, hogy meghatározzák a gyanúsított büntetőjogi felelősségét. Ha egy tanú közvetlenül tanúskodik egy bűncselekményről vagy tanúsítja annak egyes körülményeit (például alibiket, szándékot vagy cselekményeket), ez hozzájárulhat ahhoz, hogy a bíróság meghozza a végső döntését a vádlott bűnösségéről vagy ártatlanságáról.

A tanúvallomások tehát elengedhetetlenek a büntetőeljárásban, hiszen nélkülük nem lehetne teljes mértékben rekonstruálni a bűncselekményeket és biztosítani a tisztességes eljárást. Mivel a tanúvallomások közvetlenül befolyásolják az ügy kimenetelét, nagy jelentőséggel bírnak mind a bíróság, mind a nyomozó hatóságok számára. Fontos, hogy minden tanú szabadon és felelősségteljesen vallomást tegyen, hogy az igazság kiderüljön és a megfelelő jogi döntések megszülethessenek.

7. Irodalomjegyzék

BARTKÓ Róbert, ELEK Balázs, FANTOLY Zsanett, HERKE Csongor: *A Büntető eljárásjog tankönyve* – Orac Kiadó Kft., Budapest, 2024

BÁNÁTI János, BELEGI József, BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád, FARKAS Ákos, KÓNYAI István: *A Büntetőeljárás Törvény Magyarázata* – HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018

BÁRÁNDY Gergely, BÉKÉS Ádám, DOMONYAI Alexa, GÉPÉSZ Tamás, NAGY Gábor Bálint, SZILÁGYI Nándor Imre: *Büntetőeljárás és Büntetés-Végrehajtási Iratmintatár* – HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021

BÉRCZES Viktor: *A magántitok büntetőjogi védelmének értelmezési sémái* – Jogtudományi Közlöny, 2017. (72. évf.) 9. sz.

BÍRÓSÁG.HU - https://birosag.hu/sites/default/files/2024-03/a-tanu-jogai-es-kotelezettsegei_1.pdf

CZINE Ágnes: *Büntető Eljárásjog* – Patrocinium Kiadó, 2017

DR. CZIPA Zsuzsanna Rebeka: *Az 1950-es évek kihallgatási technikái és az azt befolyásoló tényezők* (BSZ, 2018/1.)

ELEK Balázs: *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban* – Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen

FARKAS Ákos, RÓTH Erika: *A büntetőeljárás* – CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012

FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Kriminalisztika* – Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022

FENYVESI Csaba, HERKE Csongor, TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, 2004

HÁGER Tamás: *Egyes elhárítható tanúvallomási akadályok a büntetőperben* (A hozzátartozói viszonytal és az önvádra kötelezés tilalmával összefüggő mentességi okok) MJ, 2014/7-8.

JOGKÓDEX - <https://jogkodex.hu>

MATARKA.HU - <https://matarka.hu/>

MOLNÁR Adél: *Ügyvédi titok, ügyfélbízalom* – Ügyvédek lapja: Magyar Ügyvédi Kamara folyóirata, 2024. (63. évf.) 6. sz.

POLT Péter: *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez I. kötet* – Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2018

SZABÓ Krisztián: *Tanúvédelem a Magyar Büntetőeljárásban* – Hvg-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012

SZAKCIKKADATBÁZIS.HU - <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/3505556>

TREMMEL Flórián: *Magyar Büntetőeljárás* – Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001

VARGA Zoltán: *A tanú a büntetőeljárásban* – CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009

VARGA Zoltán: *A tanúvédelem (Magyar Jog)* – Orac Kiadó, Budapest, 2001

Debrecen, 2025. április 17.